

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ (Μιχ. Θ. Μηλίγκου) 1
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ: Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ
(π. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου) 11
- ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΚΗΡΥΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΑΓΑΠΗΣ
(Δώρας Ζύγουρα) 14
- Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ (Γ. Κ. Μαυρικάκη) 21
- ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΖΩΗΣ (Α.Α.Α) 24
- Η ΑΓΑΠΗ, ΑΡΧΗ ΚΑΘΕ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (Θ. Β. Κετσέα) 28
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέα Τύπου τῆς Χ.Ε.Ε.) 30

ΕΤΟΣ 55οv

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1991

ΑΡΙΘ. 527

ΔΡΧ. 80

Πρὸς τοὺς κ.κ. συνδρομητὰς τῶν «᾽Ακτίνων»

Καθὼς ἀρχίζει ἡ νέα χρονιά, ὑπενθυμίζουμε στοὺς φίλους, συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὸ 1992, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι συμβάλλουν, ὡς συνεργάται, στὸ πνευματικὸ ἔργο τῶν «᾽Ακτίνων» καὶ συντελοῦν στὴν ἀπρόσκοπτη καὶ τακτικὴ κυκλοφορία τοῦ Περιδικοῦ σὲ τόσο ἀπαιτητικοὺς καιροὺς.

Ἡ ἐτησίᾳ συνδρομὴ διὰ τὸ 1992 εἶναι 800 δρχ.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1992

Ἑσωτερικοῦ: Δρχ. 800. Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 15.

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἢμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ δι' ἀποστολῆς ἴσης ἀξίας γραμματοσήμων.

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 55ον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1992

Άριθ. 527

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΤΟΣ 2000

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ

«Υγεία και ευεξία θέλπιον παντός χρυσίου»
(Σοφ. Σειράχ, λ' 15)

«Η υγεία είναι κάτι που οι άνθρωποι κάνουν, όχι κάτι που οι άνθρωποι παίρνουν».
(Ivan Illich)

Μπήκαμε πλέον στο 1992. Κι ώσπου να φτάσει, πολλούς και για πολλά, βασάνισε με την «προκλητικότητα» του. Από τούτη τη στιγμή ως το θεωρούμε, ήδη, περασμένο... Τώρα έχουμε μπροστά μας τον έρχομο του 2000 και την πορεία της τρίτης χιλιετίας, το μέλλον της οποίας προβάλλει κάπως χαοτικό και άβεβαιο.

Η συζήτηση και η αγωνία για όλα τα «καινούργια» που περιμένουμε, στρέφεται, περισσότερο, γύρω από τις οικονομικές, κοινωνικοπολιτικές, εθνικές, πολιτισμικές, επιστημονικές και ήθικες διαστάσεις τους. Κι ενώ τόσο έντονα συζητούνται όλα αυτά τα θέματα και επιδεικνύεται ενδιαφέρον από όλους, ανεξαιρέτως, νομίζω ότι δεν απασχολεί όλους μας, στον ίδιο βαθμό, ένα πολύ βασικό θέμα. Με τί δείκτη υγείας βαδίζουμε προς το 2000 και τί ποιότητα ζωής θα έχουμε στον 21ο αιώνα. Με τί είδος υγείας, εμείς, τα παιδιά μας και η γενιά των παι-

διών τους, ο κόσμος ολόκληρος, θα μπορέσουμε να απολαύσουμε την αναμενόμενη, σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, επιστημονική πρόοδο, τεχνική εξέλιξη, οικονομική άνοδο, γενική άφθονία αγαθών. Και μήπως αυτές οι κατακτήσεις επιδράσουν, μάλλον, αρνητικά πάνω στην υγεία μας;

Σκέψεις, μεταξύ ικανοποίησης, από την ποικίλη πρόοδο και ανάπτυξη, αλλά μαζί και ανησυχίας, προβάλλουν έντονα στο «ήλιοβασίλεμα» του αιώνα μας, ο οποίος, όταν έρχότανε, γέμιζε τους ανθρώπους με περηφάνεια και τώρα, που φεύγει, είναι φορτωμένος με τα χειρότερα επίθετα (αιώνας των νευρώσεων, της αγωνίας και του άγχους, της πυρηνικής καταστροφής, της απανθρωπιάς).

Για τον αιώνα μας ο Π. Κανελλόπουλος έγραψε τα εξής: «Ο είκοστός αιώνας, άρχισε με μιὰ γαλήνη που ήταν υποπτη. Σε όλες τις πρωτεύουσες πανηγύρισαν οι άνθρωποι τή χαραυγή του

αιώνα με μιὰ αὐταρέσκεια πού ἔμοιαζε με πρόκληση καὶ ἄγγιζε τὴ βλασφήμια. Ὁ ἄνθρωπος εἶχε πιστέψει – ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ σὲ τέτοιο βαθμὸ – πὼς εἶχε κερδίσει ὀριστικὰ τὸν ἑαυτό του. Καὶ τὸ πίστεψε ἀκριβῶς τὴν ὥρα πού ὁ κόσμος ἔμπαινε στὸν πιὸ ἀπάνθρωπο αἰώνα, στὸν αἰώνα πού ἦταν ταγμένος νὰ ἀναγκάσει τὸν ἄνθρωπο νὰ χάσει τὸν ἑαυτό του... Ὁρησκεία καὶ πνευματικὸς κόσμος εἶχαν γίνει κάτι σὰν παιγνίδι καὶ πρόληψη».

Προσωπικῶς, δὲν γνωρίζω με τί προγράμματα θὰ γιορτασθεῖ, σὲ ὀλόκληρο τὸν κόσμο, ἢ Πρωτοχρονιὰ τοῦ 2000 καὶ πολὺ περισσότερο δὲν μπορῶ νὰ φαντασθῶ τὰ σχόλια πού θὰ γίνονται, ὅταν θὰ φεύγει ὁ 21ος αἰώνας... Ὁμως ξέρω καλὰ ὅτι, μόλις λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ 2000 καὶ νοιώθουμε πνιγμένοι σὲ μιὰ διάχυτη ἀτμόσφαιρα ἀγωνίας καὶ ἀπογοητεύσεως, λόγω τοῦ τρόπου διαβιώσεως καὶ συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων (παρὰ τὸ ἀνεβασμένο βιοτικὸ ἐπίπεδο καὶ τὴν ποικίλη πρόοδο). Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ, ὅτιδήποτε χαρακτηρίζεται ἐπίτευγμα ἢ ἐκσυγχρονισμὸς τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἐνῶ προμηνύει τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἀποδεικνύεται, τελικὰ, βλαπτικὸ (ἢ καθημερινὴ πείρα τὸ δείχνει περιτράνα).

Γιὰ τοὺς παραπάνω λόγους, στὸ χῶρο τῆς Ἱατρικῆς καὶ γενικώτερα τῶν Ἐπιστημῶν Ὑγείας, ἐκφράζονται ἀνησυχίες καὶ ἐπισημαίνεται ὅτι, με τὴ συμπεριφορὰ πού βιώνει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, με τὶς καθημερινές του συνήθειες ζωῆς σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις της, δὲν πορεύεται καλὰ ἀπὸ ἄποψη υγείας. Ἡ πρόγνωση, σχετικὰ με τὴν ἐξέλιξή της, δὲν εἶναι ἀγαθὴ διόλου. «Χωρὶς υγεία, ὅμως, ἡ ζωὴ εἶναι φτωχὴ, ἂν καὶ ὅλοι μας, πάλι, πιστεύουμε ὅτι ἡ υγεία δὲν εἶναι τὸ πᾶν στὴ ζωὴ μας».

Ἀσφαλῶς δὲν εὐθύνεται, μόνον, ἢ

πρόδος, ἢ ὅποια σίγουρα ἀλλοιώνει τὸν καθόλου τρόπο τῆς ζωῆς μας καὶ ἔχει μιὰ ἀρνητικὴ ἐπίδραση στὴν υγεία. Κυρίως φταίει τὸ ὅτι, μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς προόδου καὶ τῆς ἐξελίξεως, τοποθετοῦμε τὸν ἄνθρωπο πιὸ κάτω ἀπὸ τὶς ὑλικές ἀξίες. Θαυμάζουμε τὸν πλοῦτο, μιλοῦμε ἀλαζονικὰ γιὰ τοὺς κομπιούτερς καὶ τὴν κατάκτηση τοῦ Διαστήματος, ἐνῶ ἀδιαφοροῦμε ἢ μόλις κάνουμε λόγο γιὰ ἔννοιες ὅπως ἡ καλωσύνη, ἡ ἐντιμότητα, ἡ μητρικὴ θυσία, ἡ πνευματικότητα, τὸ ἅγιο. Ἡ εὐθύνη βαρύνει ὅλους. Ἰδιαιτέρως ὅμως βαρύνει κάθε καλλιεργημένο ἄνθρωπο καὶ πιὸ συγκεκριμένα ἢ εὐθύνη πέφτει στοὺς ὄμους ἐκείνων πού δηλώνουν πίστη στὸ Θεὸ καί, κατὰ συνέπεια, ἀναγνωρίζουν ἀπόλυτο σεβασμὸ πρὸς τὴν ἔμψυχη καὶ ἄψυχη κτίσι Του. Ὅλοι οἱ συνειδητοὶ Χριστιανοὶ ἔχουν χρέος νὰ εὐαισθητοποιηθοῦν πάνω στὰ θέματα τῆς υγείας καί, στὴ συνέχεια, νὰ εὐαισθητοποιήσουν ἄτομα καὶ ὁμάδες, γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς σωστῆς ἀγωγῆς τῆς υγείας.

Ἡ υγεία, με τὶς ὑλικές καὶ πνευματικές της διαστάσεις, ἀποτελεῖ πολυτιμότερο ἀγαθὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ «εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ βασικὰ δικαιώματά του». Μιλῶντας γιὰ εὐαισθητοποίηση σὲ θέματα υγείας δὲν σημαίνει ὅτι θὰ πρέπει νὰ γίνουμε «ὑποχονδριακοί» ἢ ἀκόλουθοι ἐνὸς ἱατρικοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ ὀπαδοὶ ἐνὸς ναρκισσισμοῦ τοῦ σώματος. Ὅταν μιλάμε γιὰ υγεία, τὴν ἐννοοῦμε ὀ λ ι κ ἄ , σωματικὴ, ψυχοπνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ. Καὶ με μιὰ τέτοια βάση θὰ ἐξετάσουμε, στὴ συνέχεια, τὸ ζήτημα τῆς υγείας μας.

★ ★ ★

Στὸ 1977, ὁ Παγκόσμιος Ὁργανισμὸς Ὑγείας (Π.Ο.Υ.) ἔδωσε ἓνα σύνθημα, λιτὸ καὶ σύντομο, ὡς εὐχὴ καὶ ὡς πρόγραμμα ἐφαρμογῆς του σὲ ὅλο-

κληρο τὸν κόσμο. Τὸ σύνθημα ἦταν: Ἕ υ γ ε ί α γ ιὰ ὅ λ ο υ ς τὸ 2000. Ἀμέσως «ἔβαλε μπρός» γιὰ τὴν προώθησή του, σὲ συνεργασία μὲ ἀρμόδιους παράγοντες (Κυβερνητικούς, Κοινωνικούς, Πολιτικούς, Ἐπιστημονικούς καὶ Ἐπαγγελματικούς) καὶ μὲ σκοπὸ τὰ Κράτη-μέλη του νὰ πραγματοποιήσουν τὸ σύνθημα, ἀκριβῶς, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό του καὶ ὡς πρὸς τὸν καθορισμένο χρόνο του.

Ὅλος ὁ κόσμος ἄκουσε μὲ ἐνθουσιασμό αὐτὸ τὸ σύνθημα. Στὴν προτροπὴ τοῦ Π.Ο.Υ. πολλοὶ πίστεψαν, βαθεῖα, κι ἄρχισαν νὰ ἐργάζονται γιὰ τὴν πραγμάτωσή της, καὶ μέχρι σήμερα συνεχίζουν, πυρετωδῶς, τὶς προσπάθειές τους. Μερικοὶ θεώρησαν τὸ σύνθημα ὡς οὐτοπία. Βεβαίως δὲν ἀρνοῦνται τὴ συμμετοχὴ τους στὴν ἐργασία γιὰ τὰ προγράμματα ἐφαρμογῆς τῶν στόχων, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν νὰ μένουν μὲ πολὺ σκεπτικισμό καὶ δυσπιστία, διατηροῦν δὲ σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις γιὰ ποικίλους λόγους, οἱ ὁποῖοι καὶ σχετίζονται μὲ τὴ σφαιερὴ νοοτροπία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, τὴν ὑποκρισία τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων, τὶς πολιτικὲς σκοπιμότητες, τὴν παρουσία καὶ δράση ὀργανωμένου κακοῦ, δηλαδὴ παράγοντες ἀνασταλτικoὺς ἐπιτυχίας τοῦ συνθήματος.

Φτάνει νὰ σκεφτεῖ κανεὶς τὶς συνεχῶς ἀξανόμενες παράλογες καὶ ἀπάνθρωπες ἐκδηλώσεις ἀτόμων καὶ ὁμάδων (ἀσήμεων καὶ «ἐπισήμεων») εἰς βάρος τῆς ὑγείας, τῆς ἀκεραιότητος καὶ τῆς ζωῆς τῶν συνανθρώπων τους, εἰς βάρος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ κανονικοῦ ρυθμοῦ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Πῶς μπορούμε, ἔτσι, νὰ ἐλπίζουμε σὲ «*ὕγεια γιὰ ὅλους τὸ 2000*»;

Ἐπίσης ἡ ξαφνικὴ ἐμφάνιση, στὸ 1981, τοῦ «*συνδρόμου τῆς ἐπίκτητης ἀνεπάρκειας τοῦ ἀνοσοποιητικοῦ συστήματος*» τοῦ ἀνθρώπου (τὸ γνωστὸ AIDS

Εητζ), ἐμποδίζει πολλοὺς νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐπιτυχία τοῦ συνθήματος. Αὐτὴ ἡ ἀρρώστια, ἔτσι ὅπως ἐξελίσσεται ἀπὸ τὴν ἀφύσικη καὶ ἀχαλίωτη ζωὴ κάποιων ἀτόμων, θὰ ἀποτελέσει, κατὰ τὴ γνώμη ἐπιδημιολόγων, τὴν πρώτη αἰτία θνησιμότητος, ἐξολοθρευόντας φταίχτες καὶ ἄφταιγους. Ὑπολογίζεται ὅτι τὸ ἔτος 2000 ἀπὸ τὰ 30 ἑκατομ. φορέων τοῦ ἰοῦ, τὰ 10 ἑκατομ. θὰ εἶναι παιδιὰ!

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὶς ἀκραῖες τοποθετήσεις τῶν ἀρμοδίων σχετικὰ μὲ τὴ δυνατότητα τῆς τέλειας πραγματοποιήσεως τοῦ συνθήματος τοῦ Π.Ο.Υ., πέρα ἀπὸ τὶς ποικίλες θέσεις καὶ τοὺς ἀντιλόγους, τὰ ἀληθινὰ ἐρωτηματικά, τὰ ἠθικὰ διλήμματα καὶ πέρα ἀπὸ κοινωνικοὺς προβληματισμοὺς καὶ ἀτομικὲς διαφωνίες, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συνθήματος πρέπει νὰ ἰσχύσει, ὥστε τὸ ἔτος 2000 νὰ ἔχουμε τὴ μεγαλύτερη δυνατότητα ὑγείας γιὰ ὅλους.

Θὰ πρέπει ὅλοι, ἀνεξαιρέτως, νὰ ἀποδεχτοῦμε τὰ προγράμματα Ὑγιεινῆς καὶ νὰ καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιὰ τὴ σωστὴ ἐφαρμογὴ τους, ὥστε νὰ ἐμποδίσουμε τὴν ποικίλη νόσο, νὰ βελτιώσουμε τὴν ὑγεία, πετυχαίνοντας ποιότητα ζωῆς ποῦ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια.

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν στόχων τοῦ Π.Ο.Υ., βασικὴ θέση κατέχει ἡ παραδοχὴ τοῦ κανόνος ἐκείνου, ὁ ὁποῖος καθορίζει ὅτι, ἡ κατάκτηση τῆς ὑγείας εἶναι εὐθὺνη περισσότερο ἀτομικὴ καὶ λιγότερο κοινωνικὴ. Ἡ βαθεῖα ἀντίληψη γιὰ τὴν ἀτομικὴ ὑγεία (ποῦ ἀντανაკλᾷ ἀσφαλῶς στὴν ὑγεία τῆς «κοινωνότητος») καὶ ὁ σεβασμὸς ποῦ τρέφει γι' αὐτὴν τὸ ἄτομο-πολίτης, εἶναι τὰ στοιχεῖα ποῦ νοσηματοδοτοῦν, οὐσιαστικά, τὴν πρέπουσα στάση μας γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἀληθινῆς ὑγείας, ποῦ σημαίνει «*κάτι περισσό-*

τερο από την απουσία της νόσου ή κάποιας αναπηρίας» (Α. Carrel). Βεβαίως ή Πολιτεία και ή Κοινωνία έχουν τή μερίδα τους για τήν προσφορά υπηρεσιών υγείας και, όπως είναι γνωστό, οργανώνονται αναλόγως.

Η λεπτομερής ανάλυση που ακολουθεί, θα βοηθήσει στην κατανόηση τής προσωπικής ευθύνης για τήν άτομική και κοινωνική υγεία, καθώς και τής αξίας τής προσωπικής συμβολής για μιὰ εύτυχη ζωή του κοινωνικού συνόλου, στον καινούργιο αιώνα που πλησιάζει. «*Η υγεία όλων των λαών είναι βασικός δρος για τήν ειρήνη και τήν ασφάλεια του κόσμου*».

★ ★ ★

Πρώτον θα αναφερθούμε σε κάποιες γενικές διαπιστώσεις, οι οποίες αφορούν στα δεδομένα τής σύγχρονης εποχής.

Η έπιστήμη, ή τεχνολογία, ή οικονομία, τὸ βιοτικό επίπεδο του ατόμου και ή οργανωμένη κοινωνική ζωή βρίσκονται σε άνοδική πορεία, στις καλούμενες «*ανάπτυγμένες*» χώρες. Όμως σ' αυτές τις χώρες διαπιστώνεται, περισσότερο, ότι ή ποιότητα τής ατομικής ζωής, ή εύτυχία και ή άνθρωπιὰ σημειώνουν πτώση αύξημένης έπιταχύνσεως. Επίσης διαπιστώνεται ότι, με τήν κατά κεφαλήν αύξηση του εισοδήματος παρουσιάζεται, συγχρόνως, αύξηση τής κατά κεφαλήν νοσήσεως (σωματικής και ψυχοπνευματικής). Αύξάνονται, συνεχώς, τὰ νοσήματα φθοράς όπως, άθηροσκλήρωση των άγγείων, ισχαιμική καρδιοπάθεια, κακοήθη νοσήματα, εκφυλιστικές έπεξεργασίες. Αύξάνονται και όχι μόνο, αλλά έμφανίζονται νέα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα. Αύξάνονται οι ψυχοπάθειες, οι τοξικομανίες, οι αυτοκτονίες. Άνεβαίνει, συνεχώς, ό αριθμός των άναπηριών και των θανάτων από τροχαία άτυχήματα

σε νέα, ιδιαίτέρως, άτομα. Έχουμε έπίσης αύξηση τής νεανικής παραβατικότητας και, γενικώς, κάθε μορφής βίας και έγκλήματος.

Τὰ παραπάνω στοιχεία δίνουν, πολύ καθαρά, τήν εικόνα τής άτελοϋς υγείας, ατόμου και ομάδος, με όλες τις όλέθριες έπιπτώσεις. Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα πολύ άνησυχητικό φαινόμενο «*νοσήσεως του πνεύματος*». Η σκέψη των ανθρώπων, ό λόγος τους, ή συμπεριφορά τους έχει κάτι τὸ συγχυτικό, άνισόρροπο και σκληρό. Σε καθημερινή έφημερίδα, των Άθηνών, δημοσιεύτηκε έρευνα (Μάρτιος 1990) για τὸν κοινωνικό βίο ενός χωριού μας, κατά τήν τελευταία δεκαετία, όπου φάνηκε ότι συνέβησαν εκεί «*τρεις δολοφονίες, πέντε αυτοκτονίες, ένα μαχαίρωμα*». Άν έρευνηθούν τὰ του κοινωνικού βίου όλων των πόλεων και των χωριών τής Πατρίδος μας, τί βαθμό υγείας θά βάζαμε!... Τί είδους υγεία είναι οι ποικίλες άντικοινωνικές και άπάνθρωπες έκδηλώσεις μέσα στους χώρους του άθλητισμού και τής ψυχαγωγίας, μάλιστα από άτομα νεαρά, αυτά δηλαδή που άποτελούν τὸ φυσικό μέλλον του Έθνους!

Και που άποδίδεται αυτή ή «*τσακισμένη*» υγεία και ή συνεχώς αύξανόμενη άπώλειά της; Όλες οι έρευνες δείχνουν ότι, αυτή ή «*παθολογία*» τής ζωής του συγχρόνου ανθρώπου όφείλεται στο φιλόυλο πνεύμα, στον ύλοζωιστικό βίο, στην τεχνολογία που χρησιμοποιεί, στην ποικίλη χρήση εύδαιμονισμού και ήδονισμού, στον «*κορεσμό εύημερίας*», στη βαθεία διαταραχή των διαπροσωπικών σχέσεων, στον παθιασμένο έγωκεντρισμό, στην άρνηση των αξιών, στη φιλοσοφία του μηδενισμού και τήν πρακτική τής άναρχίας, στην καθολική άποπνευμάτωσή του. Με άλλα λόγια ή παθολογική εικόνα του βίου μας σχετίζεται με ένα λαθεμένο τρόπο ζωής των

άνθρώπων και με τη δυσαρμονία στο «άνθρώπινο οικοσύστημα».

Ύστερα από τις γενικές αυτές διαπιστώσεις, είναι ανάγκη να αναφερθούμε και σε κάποιες πιο ειδικές καταστάσεις, οι οποίες ένοχοποιούνται για την βλαπτική επίδρασή τους πάνω στην καθόλου υγεία του συγχρόνου ανθρώπου.

1. Ο σημερινός άνθρωπος, μάλιστα ο νεότερος στην ηλικία, συνηθίζει να τρώει υπερβολικά και ιδιαίτερος κάνει κατάχρηση σε ώρισμένες τροφές (κρέας, λίπος, ζάχαρη, άλατι). Παραλήλως άποφεύγει τη σωματική δραστηριότητα (βάδιση, άσκηση). Έχει συζητηθεί, έπισήμως, ότι τα σημερινά έλληνόπουλα είναι παχύσαρκα, γεγονός που αποτελεί κακό δείκτη για τη μελλοντική τους υγεία. Οι ξενόφερτες κουζίνες με τα παρασκευάσματά τους και ο παραμερισμός της έλληνικής παραδοσιακής διατροφής είναι εις βάρος της υγείας του λαού μας. Σε ιατρικό συνέδριο (Κρήτη, Μάιος 1989) ανακοινώθηκε ότι, τα τελευταία τριάντα χρόνια, στην Ελλάδα, αυξήθηκαν κατά 30% τα καρδιαγγειακά νοσήματα και κατά 15% ο καρκίνος, γεγονός τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται στη λαθεμένη διατροφή. Πριν χρόνια ὁ κόσμος πέθαινε ἀπὸ τὴν πείνα, σήμερα πεθαίνει ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸ φαγητό!

2. Ο σύγχρονος άνθρωπος, με τὴν ἐπικουρείο φιλοσοφία του και τὴ διάθεση τρυφηλότητος, ὀδηγήθηκε και στην ὑπερβολικὴ χρήση οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Εἶναι ἀνησυχητικὸ τὸ γεγονός ὅτι, ὄλο και μικραίνει ἡ ἡλικία ἐνῶ μεγαλώνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων που κάνουν χρήση «ἀλκοόλ», ὄλων τῶν χρωμάτων και γεύσεων. Έρευνα που ἔγινε στην Εὐρώπη (στὴ μελέτη αὐτὴ συμπεριλαμβάνεται και ἡ Ελλάδα) ἔδειξε ὅτι, ἀρχίζουν νὰ πίνουν συστηματικὰ ἄτομα ἡλικίας 10 ἐτῶν! "Αν τὸ φαινόμε-

νο αὐτὸ ἀπλωθεῖ, οἱ συνέπειες γιὰ τὴν καθόλου υγεία θὰ εἶναι ὀλέθριες. Τὰ οἰνοπνευματώδη (μαζὶ με τὸν καπνὸ) ἀποτελοῦν, χωρὶς ἀμφιβολία, τὴν πρωταρχικὴ αἰτία γιὰ τὰ 2/3, περίπου, τῶν κρουσμάτων καρκίνου στὴν Εὐρώπη (Εὐρωπαϊκὸς Κώδικας κατὰ τοῦ καρκίνου, 1989).

3. Ο ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ἀπὸ μικρὴ ἡλικία βιώνει, δυστυχῶς, ἀχαλίνωτος και γενικῶς ἀσκληραγωγῆτος, μέσα σὲ ἓνα κλίμα ματεριαλιστικῆς πολιτικῆς και μιᾶς ἐπιτρεπτότητος («ὄ, τι κάνουν τὰ παιδιὰ καλὰ κατωμένα»), παράγοντες που συντελοῦν στὴ συνεχῆ ροπὴ γιὰ ἀπόλαυση. Πρῶτὴ ἀρχὴ ἢ ροπὴ γιὰ τὸ κάπνισμα. Συνήθεια ἢ ὁποῖα ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πολὺ μικρὴ ἡλικία και γιὰ τὰ δύο φύλα και που ὀδηγεῖ, ἀποδεδειγμένως, σὲ καταστροφὴ τῆς υγείας. Ἀπὸ τὸ μονοπάτι τοῦ καπνίσματος, τοῦ καφέ, τῶν ποτῶν προχωρεῖ τὸ ἄτομο και στὴ χρῆση τῶν ναρκωτικῶν, μιὰ ἔξη πού, «δίνει και παίρνει» μεταξύ τῶν νέων ὄλου τοῦ κόσμου και σὲ ἀνοδικὸ ἀριθμὸ χρηστῶν. Οἱ ἀρμόδιοι μιλοῦν γιὰ μεγάλο βαθμὸ ἔθισμοῦ (ἐξαρτήσεως). Κάνουν λόγο γιὰ ἐγκατεστημένη τοξικομανία. Οἱ τραγικὲς προεκτάσεις αὐτῆς τῆς καταστάσεως μέσα στην οἰκογένεια, ἀλλὰ και γενικώτερα στην κοινωνία, εἶναι πολλὲς και σοβαρὲς. Ἡ θεραπεία τῆς τοξικομανίας εἶναι πολὺ δύσκολη και ἡ ἀλλοῦν ἀδύνατη. Κάπνισμα, οἰνοπνευματώδη και ναρκωτικὰ ὀδηγοῦν, ἀσφαλῶς, στὸν πρόωρο θάνατο πολλῶν ἀνθρώπων.

4. Ο σύγχρονος ἄνθρωπος – και ἰδιαίτερα ὁ νέος – ἀπαιτεῖ νὰ βιώνει τὴ σεξουαλικότητά του μόνου με τὸ σκοπὸ τῆς ἀπολαύσεως και φθάνει ἔτσι σὲ μιὰ ἀφύσικη και ἀνεύθυνη ἄσκησή της (τις πρώιμες σχέσεις, διαστροφές, φαρμακευτικὴ ἀντισύλληψη, ἀμβλώσεις). Ἡ ἀφύσικη και ἀνεύθυνη ἄσκηση τῆς σε-

ξουαλικής ζωής οδηγεί σε βλάβη της υγείας του ατόμου και της κοινωνίας (σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, ψυχικές διαταραχές, στείρωση, διαταραχές της βιολογίας της γυναικας και των παιδιών που αποκτά, άτυπες και αντικοινωνικές συμβιώσεις, άγαμες μητέρες, παιδιά άγνωστου πατέρα, τεράστια προβλήματα κοινωνικής πρόνοιας).

5. 'Ο άνθρωπος της εποχής μας, με τον τρόπο ζωής που υιοθετεί, με την πλήρη ύποταγή του στα παρανοϊκά μινύματα της φιλοσοφίας των «προοδευτικών» και στα σλόγκαν των μοντέρνων τραγουδιών, πίστεψε ότι θα βρή τη χαρά και την ευτυχία. 'Η πραγματικότητας δείχνει το αντίθετο. 'Ο σημερινός άνθρωπος γλιστράει, συνεχώς, προς τη μελαγχολία, τη μοναξιά. Οί στατιστικές κάνουν λόγο για αυξανόμενο αριθμό νέων ατόμων που παρουσιάζουν διαταραχές του ψυχισμού τους (από τις πιο άπλες μορφές μέχρι τις πιο εκδηλες κλινικές οντότητες). Στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα (1987) και άφορούν στην Πατρίδα μας, μιλούν για 13.000 ψυχιατρικές κλίνες, για 60-70.000 ψυχικώς πάσχοντες, για 3000 καινούργιους άσθενείς που εισάγονται σε νοσοκομείο κάθε χρόνο. Καθημερινώς γίνεται λόγος για ψυχική κατάρρευση της νεολαίας μας, έπειδή άκριβώς γέμισε τον έσωτερικό της κόσμο «με κούφια καρύδια και άσκια γιομάρτα άέρα». 'Από τη δεκαετία του '60 κι έδω, η ψυχική άνισορροπία της νεολαίας, γενικώς, πήρε μιá μορφή «έπιδημίας», που σαρώνει όλόκληρο τον κόσμο και δημιουργεί τρομερές βλάβες στα άτομα εκείνα, που παρουσιάζουν *κακούς ένδογενείς παράγοντες και ήσσονα ψυχική αντίσταση*.

Για να είμαστε ειλικρινείς, όσον άφορā στην αίτιοπαθογένεια των ψυχικών διαταραχών του συγχρόνου ανθρώπου, όφείλουμε να άναφερθούμε και

στούς *έξω γενείς* βλαπτικούς παράγοντες. 'Η πυρηνική άπειλή, ό φόβος του χημικού και βιολογικού πολέμου, ή ποικίλη οικολογική καταστροφή, οί νέες μεταδοτικές, σεξουαλικώς, άρρώστιες, προκαλούν σε όλους τούς ανθρώπους *αΐσθημα άγωνίας και άνασφαλείας*, δημιουργούν άγχος και άπαισιοδοξία, με άποτέλεσμα κάποια άτομα να έκδηλώσουν ψυχική νόσο. Σήμερα ή κλινική ψυχολογία κάνει λόγο για νέες μορφές ψυχασθeneιών (πυρηνική κατάθλιψη, πανικός του AIDS, κ.ά.).

6. Τέλος θα πρέπει να έπισημανθεΐ, ως κίνδυνος της καθόλου υγείας, ή άδιαφορία μερικών ατόμων σχετικά με το θέμα των κληρονομικών νοσημάτων και της σημασίας τους για τα νέα άτομα που γεννιούνται, από όσους έχουν γενετική έπιβάρυνση (ποικίλα προβλήματα προκύπτουν, ύλικά και ήθικά). Για τούς ίδιους λόγους έπισημαίνεται και ή, από κάθε άποψη, άπαράδεκτη σύναψη γάμου μεταξύ συγγενών έξ αίματος. Βλέπουμε ότι ή ύπόθεση του γάμου άπαιτεί σοβαρή αντιμετώπιση και από τη σκοπιά της υγείας.

★ ★ ★

'Από τα μέχρι τώρα έκτεθέντα έγινε σαφώς άντιληπτό το πόσο ευθύνεται το κάθε άτομο για την υγεία τη δική του και του περιβάλλοντός του.

Το κατά πόσο ό *τρόπος ζωής* του καθενός ευθύνεται για την άτελη υγεία, στην έποχή μας, μαρτυρεί και το έξής γεγονός. Στη δική μας έποχή, ιδιαίτερα, παρουσιάζεται μιá συμπεριφορά του ανθρώπου, ή όποια όνομάστηκε, έπιστημονικά, «*συμπεριφορά τύπου Α*». Αυτό το φέρσιμο του ανθρώπου άφορā σε προσωπικότητα, ή όποια παρατηρείται, κυρίως, σε άτομα της Δυτικής κοινωνίας και σε ποσοστό πληθυσμού μεγαλύτερο του πενήντα τοΐς έκατό.

Ἡ συμπεριφορά τύπου Α χαρακτηρίζεται ἀπὸ ποικίλα στοιχεῖα, ἄλλα πολὺ ἐμφανῆ καὶ ἄλλα ἀφανῆ στὴν ἐκδήλωσή τους. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι: «τὸ πάθος τῆς βιασύνης», ἡ ἀνυπομονησία, ἡ φιλοδοξία, τὸ κυνηγητὸ ὑψηλῶν στόχων, ἡ ἔντονη ἐπιδίωξη τῆς ἐπιτυχίας, ἡ ἀνάγκη γιὰ ὑπεροχὴ ἔναντι τῶν ἄλλων, ἡ συναγωνιστικότητα, ἡ ἀνταγωνιστικότητα μὲ ἐπιθετικότητα, ἡ αὐταρχικότητα, ἡ συνεχῆς ἀγωνία καὶ ἡ ἀεικίνητη δραστηριότητα, ἡ ἐπιμονή, ἡ εὐθιξία, ἡ πιεστικὴ αἴσθησις τῆς εὐθύνης, ἀκόμη καὶ ἡ τολμηρὴ ὀδήγησις τοῦ αὐτοκινήτου. Κατὰ τοὺς ἐρευνητές, τὸ «δηλητηριῶδες» στοιχεῖο αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς, συγκεντρώνεται στὴν ἐπιθετικὴ διάθεσις (ἐχθρότητα) πρὸς τὸ συνάνθρωπο.

Ἡ συμπεριφορά τύπου Α ἐμφανίζεται, συνήθως, σὲ ἄτομα ἡλικίας κάτω τῶν 50 ἐτῶν καὶ ἀφορᾶ, περισσότερο, σὲ ἄνδρες. Ἀξιοπρόσεκτο ἐπίσης εἶναι τὸ ὅτι, ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ σπανίζει σὲ ἄτομα πού ἔχουν κάποιο θρησκευτικὸ πιστεύω.

Ὅλες αὐτὲς οἱ παρατηρήσεις ὀφείλονται σὲ δύο Ἀμερικανοὺς κλινικοὺς, τοὺς M. Friedman καὶ R. Rosenman, οἱ ὅποιοι ἄρχισαν τὴ μελέτη τους τὸ 1950, γιὰ νὰ καταλήξουν νὰ γράψουν, στὰ 1974, τὸ βιβλίο τους μὲ τίτλο: «Συμπεριφορὰ τύπου Α καὶ ἡ καρδιά σας». Οἱ δύο ἐπιστήμονες μιλοῦν γιὰ θετικὴ συσχέτιση αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς, μὲ τὴν ἐκδήλωσις τῆς στεφανιαίας νόσου (στηθάγχη, ἔμφραγμα μυοκαρδίου, αἰφνίδιος θάνατος), τὴν ἀρρώστια πού ὀνομάζουμε «χαράτσι» τοῦ πολιτισμοῦ μας. Τὰ εὐρήματα τῶν Ἀμερικανῶν ἔχουν ἐπιβεβαιωθεῖ καὶ ἀπὸ ἐπιστήμονες ἄλλων χωρῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ Ἑλληνες γιατροὺς. Ἡ ἔρευνα συνεχίζεται καὶ τὸ θέμα συζητεῖται, πάντοτε, μὲ ἐνδιαφέρον καὶ προβάλλεται στὴν ἰατρικὴ ἐκπαίδευσιν, θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ.

Μποροῦμε, λοιπόν, νὰ συνοψίσουμε μὲ τὸ ὅτι, ὁ τρόπος ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου σημαδεύεται ἀπὸ ἓνα σκληρὸ ἀτομισμὸ, γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τοῦ ὁποῖου καταπατᾶται τὸ δικαίωμα τοῦ ἄλλου. Ἀπουσιάζει ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ συνάνθρωπο, γιὰ νὰ μὴ ποῦμε ὅτι ἐκδηλώνεται μῖσος γι' αὐτόν. Αὐτὰ τὰ φαινόμενα τῶν καιρῶν μας εἶναι πολὺ ἔντονα, δυστυχῶς ὅμως εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ τὰ καλύψουν μὲ σοφιστικὰ ἐπιχειρήματα, μὲ κοινὲς δικαιολογίες, μὲ κενὲς συνθηματολογίες, μὲ «πορεῖες» ἀποπροσανατολισμοῦ καὶ ἄλλες ποικίλες ἐκδηλώσεις.

Σὲ ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη γίνεται λόγος γιὰ τὴν πείνα, τὴν ποικίλη ἀνέχεια καὶ τὶς ἀρρώστειες πού ἐξολοθρεύουν ἑκατομμύρια παιδιῶν τοῦ λεγόμενου «τρίτου» κόσμου. Ἀπὸ παντοῦ ἐκδηλώνεται ἡ συμπάθεια καὶ ἀρκετὰ συχνὰ προσφέρεται κάποια βοήθεια, χωρὶς ὅμως νὰ σταματᾶει ἡ σπατάλη χρημάτων γιὰ πολεμικὰ σχέδια καὶ ἐξοπλισμούς, γιὰ τυχερὰ παιχνίδια, γιὰ καλλυντικά, γιὰ κατάχρησις οἰνοπνευματωδῶν, γιὰ βρώμικο γλέντι. Βρισκόμαστε, δηλαδή, μπροστὰ σὲ μιὰ ἀβάσταχτη διπλοπροσωπία, κοινωνικοῦ πλέον ἐπιπέδου. Ὅλοι ζοῦμε αὐτὲς τὶς τραγικότητες τῆς ζωῆς, κάνουμε προσπάθεια νὰ ἐπιρρίψουμε εὐθύνες, οἱ μὲν στοὺς δέ, καὶ δὲν θέλουμε νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι οἱ καταστάσεις αὐτὲς ἀποτελοῦν δείκτη ἀτελοῦς κοινωνικῆς υἱείας, ἐξ αἰτίας ἀτομικῆς νοσηρότητος.

★ ★ ★

Εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη γιὰ εὐρύτατη διαφώτιση ὄλων μας πάνω στὰ θέματα τῆς υἱείας. Εἶναι καιρὸς, ὅλοι, νὰ καθήσουμε κάτω, νὰ μελετήσουμε σοβαρὰ τὸ θέμα τῆς υἱείας καὶ νὰ πάρουμε τὴν ἀπόφασιν νὰ τὴν κατακτήσουμε

ὅπως πρέπει. Καὶ ὑγεία κατακτᾶται ἀπολύτως ὀρθὰ ὄχι μόνο με στόχους ὑλικούς, ἀλλὰ καὶ πνευματικούς. Ἐπισημῶς πλέον τονίζεται ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους ὅτι, ἡ Ἀγωγή Ὑγείας (ἡ ὑγειονομικὴ διαφώτιση) σχεδιάζεται με βάση πὺ ἀπαιτεῖ σεβασμὸ καὶ πρὸς τὶς πνευματικὲς ἀξίες τῆς ζωῆς. Ἡ ὑγεία γίνεται ὑψηλόβαθμη με τὴ φροντίδα τοῦ σώματος καὶ τὴν καλλιέργεια τοῦ πνεύματος. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν βιοψυχοκοινωνικὸ καὶ πνευματικὸ.

Κατὰ συνέπεια, μιὰ πνευματικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς ἢ ὅποια θὰ συμπεριλαμβάνεται στὴν ἀνατροφή τοῦ ἀτόμου, ἀπὸ τὴ βρεφικὴ ἡλικία, εἶναι ἡ μόνη σωστὴ ἀγωγή γιὰ νὰ στεριώσῃ τὸν καταλληλότερο τρόπο ζωῆς, τόσο γιὰ τὴν προστασία καὶ προαγωγή τῆς ὑγείας, ὅσο καὶ γιὰ τὴν πρόληψη τῆς ἀρρώστιας. Ὁ Γάλλος ἰατρὸς R.Biot στὸ βιβλίο του «Ἡ ὑγεία μας» γράφει: «Ὅσο περισσότερο ἡ ὑγιεινὴ θὰ ἔχη τὴν συνείδησιν τοῦ γεγονότος ὅτι ἐξασφαλίζουσα με αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ καλὸν τοῦ σώματος, συμβάλλει εἰς τὸ πνευματικὸν καλὸν, τόσο περισσότερο θὰ δεικνύεται αὐστηρὰ καὶ θὰ ἀπαιτεῖ ὑπακοὴν εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς».

Ἐχει γίνῃ σαφὲς πλέον ὅτι, ὅλες οἱ ἔννοιες πὺ ἀναφέρθησαν, μποροῦν νὰ κατανοηθοῦν καὶ νὰ βιωθοῦν, εὐκολώτερα, ἀπὸ πνευματικὰ προσανατολισμένα ἄτομα. Ὁ ἄνθρωπος πὺ ἀναγνωρίζει ὑπακοὴν στὸ Θεό, ὑπακούει καὶ στὶς ἰατρικὲς ὑποδείξεις. Ἐνας ἄνθρωπος πὺ δὲν σέβεται τὸν Θεό, «οὔτε τὸν ἑαυτὸ του, οὔτε τὸ συνάνθρωπο, οὔτε τὴν ἄψυχη κτίση σέβεται» καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κατακτῆσῃ τὴν ἀληθινὴ προσωπικὴ του ὑγεία καὶ νὰ βοηθήσῃ στὴν προστασία καὶ τῆς ὑγείας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Εἶναι φανερὴ ἡ διαφοροτικὴ στάση τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὅποιος, διατηρώντας

θηρσκευτικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ, ἀντιστέκεται σὲ ὀτιδήποτε ἀποτελεῖ ἔκτροπή ἀπὸ τοὺς κανόνες ὑγιεινῆς, σὲ σχέση με ἐκεῖνον ὁ ὅποιος, μὴ πιστεύοντας σὲ πνευματικὲς ἀξίες, ἀδιαφορεῖ καὶ γιὰ τὴ δικὴ του ὑγεία καὶ γιὰ τὴν ὑγεία τῶν ἄλλων, φυσικά.

Ὁ πνευματικὰ προσανατολισμένος ἄνθρωπος ἔχει πλήρη συναίσθηση τῆς εὐθύνης του γιὰ τὴν προστασία τῆς ὑγείας καί, γι' αὐτὸ, ἀποδέχεται κάθε ὑποχρέωση τροποποιήσεως τῆς συμπεριφορᾶς του, προκειμένου νὰ ἐπιτύχει τὴν καλύτερη ὑγεία. Ἐχει λεχθεῖ καί, ὄντως, ἰσχύει ὅτι: «Τὸ μέλλον τῆς ὑγείας σὲ μιὰ δεδομένη κοινωνία θὰ ἐξαρτηθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸ τί θὰ συνεισφέρουν τὰ ἄτομα γιὰ τὴ διατήρηση τῆς δικῆς τους ὑγείας». Βεβαίως, γιὰ τὴ διατήρηση τῆς καθόλου ὑγείας τῶν ἀτόμων, ἀπαραίτητη εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Πολιτείας, ἢ ὅποια ἐτοιμάζει καὶ πραγματοποιεῖ προγράμματα στρατηγικῆς, γιὰ τὴν παροχὴ κάθε εἶδους ὑπηρεσία τῆς ὑγείας.

★ ★ ★

Περιγράψαμε, προηγουμένως, τὴ συμπεριφορὰ τύπου Α. Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ μιὰ ἄλλη συμπεριφορὰ, πὺ λέγεται τύπου Β. Εἶναι τὸ φέροσιμο ζωῆς πὺ, σήμερα, προβάλλεται ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, ἐπειδὴ βοηθεῖ σημαντικὰ στὴν προστασία τῆς ὑγείας καὶ στὴν ἀναβάθμιση τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς, ἡ συμπεριφορὰ τύπου Β ἐνσαρκώνεται ἀπὸ προσωπικότητες πὺ βλέπουν τὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ τῆς σκοπία.

Γιὰ νὰ χαρακτηρισθεῖ ἓνα ἄτομο ὀτι συμπεριφέρεται κατὰ τὸν τὸν «τύπο Β», πρέπει νὰ τοποθετεῖ τὴν ἀγάπη στὴ θέση τῆς ἐχθρότητος, νὰ ἐργάζεται χωρὶς τὸ πάθος τῆς βιασύνης, νὰ μὴ βάζει τὸν ἑαυτὸ του πάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους, νὰ κάνει συχνὰ τὴν αὐτοκριτικὴ του,

να μιλάει για τὰ κατορθώματά του μόνο ἂν τοῦ τὸ ζητήσουν, νὰ μὴ θυμῶνει, νὰ μὴ ταραζέται, νὰ ζεῖ ἡρεμα, νὰ κρατᾷ τις παραδόσεις του, νὰ τρώει στὸ τραπέζι «χωρὶς νὰ ἀνακατεύει τὸ φαγητὸ μὲ τις δουλειές του», νὰ πλαγιάζει τὸ βράδυ στὸ κρεβάτι του χωρὶς ἐνοχές, νὰ ψάχνει διαρκῶς νὰ βρεῖ ποιὸ εἶναι τὸ ἄρωμα τῆς ζωῆς.

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι στὴ συμπεριφορὰ τύπου Β ὑπάρχει μιὰ ἀγαπητικὴ διάθεση, ἡ ὁποία γίνεται «τωνωτικὸ» τῆς υγείας, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ συμπεριφορὰ τύπου Α, ὅπου τὸ στοιχεῖο τῆς ἐχθρότητος δρᾷ σὰν «δηλητήριο» ποῦ προσβάλλει τὴν υγεία.

Ἐπιδημιολογικές, ἱατρικὲς καὶ ψυχολογικὲς ἔρευνες Πανεπιστημίων τῶν ΗΠΑ ἔχουν διαπιστώσει θετικὴ συσχέτιση τῆς ἀγαθοεργίας καὶ ἀλληλεγγύης, μὲ τὴν καλύτερη υγεία καὶ τὸ ἀυξημένο προσδόκιμο ἐπιβιώσεως (μακροβιότητα). Οἱ ἔρευνηταὶ πιστεύουν ὅτι, τὸ στοιχεῖο τῆς ἀγάπης ἐπιδρᾷ στὴν υγεία, ἀυξάνοντας τὴν ἄμυνα τοῦ ἀνοσοποιητικοῦ συστήματος καὶ τὴ ζωτικότητα τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος τοῦ ὄργανισμοῦ. Πολὺ ὠραῖα διατύπωσε καθηγητὴς Πανεπιστημίου πῶς, «ἡ Ἱατρικὴ καὶ ἡ Ψυχολογία, σήμερα, ἀναλαμβάνουν τὸ μεγάλο ἐγχείρημα νὰ ὑποδείξουν στὸν κόσμον, πῶς ἡ ἀγάπη ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσία τῆς ζωῆς.

Δὲν χωράει καμιὰ ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου ἔχει ἀπόλυτη σχέση μὲ ἓνα ὑψηλὸ δείκτη τῆς υγείας του, ὅπως τὴν προσδιορίζει καὶ ὁ Π.Ο.Υ: «Υγεία εἶναι ἡ κατάστασις πλήρους σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ κοινωνικῆς εὐεξίας».

Κανόνες ζωῆς, ὅπως τοὺς διδάσκει ἡ Ἐκκλησία, ἀποτελοῦν, θὰ ἔλεγε κανεὶς, «ἀξιώματα» τῆς σύγχρονης Ὑγιεινῆς καὶ Προληπτικῆς Ἱατρικῆς, συχνὰ δὲ ἀναφέρονται Ἕλληνες καὶ ξένοι καθηγηταί, σχετικῶς. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ

βοηθαίει σημαντικὰ τὴν ψυχικὴ υγεία, ἡ ὁποία καὶ σηματοδοτεῖ τὴ σωματικὴ υγεία. Ἐξάλλου, ἡ πνευματικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ καλλιεργεῖ τὴν ἐννοια τῆς ἀ ν θ ρ ω π ι ᾶ ς καὶ τῆς κ α λ ο κ α γ α θ ῖ α ς (μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ σημασία της), ποῦ μὲ τὴ σειρά τους βοηθοῦν στὴν κοινωνικὴ εὐεξία. Χωρὶς εὐτυχισμένη κοινωνικὴ διαβίωση καὶ συμβίωση, οὔτε ψυχὴ, οὔτε σῶμα μποροῦν νὰ κρατήσουν τὴν ἀκμὴ τους. Ὁ ἀποπνευματωμένος ἄνθρωπος γρήγορα μαθαίνεται, ψυχοσωματικά καὶ κοινωνικά. Σίγουρα, λοιπόν, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀ λ η θ ι ν ῆ υ γ ε ῖ α ἐπιτυγχάνεται μέσα σὲ ἓνα πλαίσιο καλῶν ἀμφιδρομικῶν σχέσεων ἀτόμου – κοινωνίας – ἐπιστήμης – θρησκείας.

Μὲ τὸν ὄρο «πνευματικὴ ζωὴ» δὲν ἐννοοῦμε, ἀσφαλῶς, ἓνα τυπικὸ θρησκευτικὸ βίωμα. Ἡ γνήσια πνευματικὴ ζωὴ ὀρίζεται ὡς «ζωὴ ποῦ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἐσωτερικὴ εἰρήνη, μὲ τὴν ἔκφραση τῆς δικαιοσύνης, μὲ τὴν συνεχῆ κινητοποίηση τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἄσκηση πρὸς τελειότητα» (Α. Τσιριντάνης). Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Π ρ ο σ ῶ π ο υ , ψυχὴ ζωντανή, ἀλλὰ «ἀπαθής», ἀγωνιστικὴ, ἀλλὰ γαληνικὴ, δοκιμαζομένη, ἀλλὰ ὑπομέουσα καὶ εὐχαριστοῦσα.

★ ★ ★

Ὅπως παρουσιάζεται ἡ υγεία, μὲ μιὰ βαθύτερη ἀντίληψη, φαίνεται πῶς δὲν ἀφορᾷ μόνο στὴν Ἱατρικὴ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ πολὺπλευρὴ προσέγγιση. Τὸ 1984, ὁ I. Sutherland, στέλεχος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου Ὑγείας τῆς Ἀγγλίας, μὲ διάλεξη ποῦ ἔκανε στὴν Ἀθήνα, εἶπε τὰ ἐξῆς: «Ἡ Ἀγωγή Ὑγείας ἀποτελεῖ τὸ πλέγμα πολλῶν ἐπιστημῶν καὶ στόχος της εἶναι ἡ ἐνημέρωση καὶ ἡ γνώση γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦ».

Συνεπῶς ἀπαιτεῖται ἡ συνεργασία

γιατρών, εκπαιδευτικών, ψυχολόγων, κοινωνιολόγων και θεολόγων, προκειμένου να διδάξουν το άτομο και την κοινότητα πώς θα αποκτήσουν εκείνο τον τρόπο ζωής (lifestyle), με τον οποίο θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν την πλήρη υγεία. Στο σημείο αυτό είναι ανάγκη να τονισθεί ότι, πρώτοι οι διδάσκοντες με το σωστό τρόπο ζωής τους, θα αποτελούν το παράδειγμα για την κατάκτηση της αληθινής υγείας. Καμιά νοθεσία δεν είναι αποτελεσματική, αν δεν συνοδεύεται από το προσωπικό παράδειγμα.

Ενώ όλοι μας επιθυμούμε την υγεία, λίγοι έχουμε συνειδητοποιήσει ότι η πραγμάτωση του πόθου αυτού σχετίζεται άπολύτως με την όρθη βιοτροπία. Το μήνυμα αυτό πρέπει να περάσει ιδιαίτερα, στα παιδιά και τους νέους. Στην παιδική ηλικία, όπου γίνεται η μετάγχιση ιδεών, μηνυμάτων, δραματισμών, πρέπει να διαπλασθούν και σωστές συνήθειες της υγιεινής ζωής, κάτι που θα παραμείνει και στη συνέχεια του βίου.

Αποτελεί βασικό αίτημα των καιρών μας και επιτακτική ανάγκη, τα παιδιά και οι νέοι μας να κρατούν ένα υψηλό δείκτη υγείας, εφαρμόζοντας όλους τους κανόνες της Υγιεινής. Μαζί πρέπει και οι μεγαλύτεροι να πάρουμε μέρος σε μια έκστρατεία για τροποποίηση της συμπεριφοράς μας, με την αποβολή κάθε βλαπτικής έξεως και... μοντέρνας διαβίωσης. Αν δεν γίνει αυτό, τότε υπάρχει

φόβος πώς τό «Υγεία για όλους τό 2000» θα μείνει, αλοίμονο, μόνο μιá ευχή!

.....
Ίσως έντυπωσιάζει ή τόσο επίμονη συζήτηση για φροντίδα της υγείας – μά ή μέριμνα για την υγεία είναι μιá από τις πιό παλιές ένασχολήσεις του ανθρώπου.

Στίς ΗΠΑ, σήμερα, για έννημέρωση του γενικού πληθυσμού σε θέματα υγείας, άφιερώνονται, διά της τηλεόρασεως, 4–5 λεπτά κάθε μιá ώρα! Και στην Πατρίδα μας, εύτυχώς, γίνονται πολλές και καλές προσπάθειες για σχετική έννημέρωση.

Μπορεί ή υγεία να μην άποτελεί τό υπέρτατο άγαθό της ζωής, συνιστά όμως μιá ξεχωριστή άξία και «έφóσον ό άνθρωπος άναγνωρίζει την υγεία ως άξία, τότε μπορεί να άγωνισθεί για την πραγμάτωση της». Η υγεία, στην πλήρη έννοιá της, είναι άπαραίτητη, προκειμένου να χαιρείται ό άνθρωπος και να γίνεται κάτι, τόσο για τον έαυτό του, όσο και για τους άλλους.

Τό 1989, για την καθιερωμένη, από χρόνια, Ημέρα της Υγείας, ό Π.Ο.Υ. διάλεξε θέμα με τίτλο: «Άς μιλήσουμε για υγεία». Κάτι τέτοιο έπιχειρήθηκε με τό κείμενο αυτό και, όπως τότισε ό Π.Ο.Υ., «πρέπει, συνεχώς, να μιλούμε και να ένεργοουμε, να μιλούμε για να ένεργοουμε, να μιλούμε για τό πώς να ένεργοουμε για την υγεία».

MIX. Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ

Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶχε γίνει «πεδῖον μάχης», ὅπου συγκρούονταν Ὁρδοδοξία, αἵρεση, εἰδωλολατρεία. Τότε, τὸ 379 μ.Χ. ἔφθασε στὴ Βασιλεύουσα ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Κι ἀνέλαβε σκληρὸ ἀγώνα γιὰ τὸν θρίαμβο τῆς ἀληθινῆς πίστεως. Στὴν ἀγία Ἀναστασία ἐκφώνησε τοὺς περίφημους πέντε «θεολογικούς του λόγους». Σ' αὐτοὺς μὲ δύναμη ἀπαράμιλλη καυτηρίασε τοὺς αἰρετικούς, πού ἔλεγαν «κτίσμα τὸν Χριστό», καὶ βροντοφώνησε ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι «συνάναρχος καὶ συναΐδιος τῷ Πατρὶ». Καὶ κήρυξε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ» σὲ ἀντίθεση πρὸς τοὺς «πνευματομάχους», πού δὲν παραδέχονταν τὴ θεόπτα τοῦ τρίτου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ προέδρου τῆς Β. Οἰκομουνικῆς Συνόδου, ἀνέβηκε ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς στὸν προεδρικό θρόνο τῆς Συνόδου, ἀφοῦ εἶχε γίνει στὸ μεταξὺ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Μὲ ζῆλο θερμὸ καὶ βάθος θεολογικό, διψύθυνε τὶς δογματικὲς συζητήσεις, πού κατέληξαν στὴ συμπλήρωση τοῦ «Συμβόλου τῆς Πίστεως».

Ἐκεῖ στὴ Βασιλεύουσα ὁ ἅγιος Γρηγόριος συνέταξε κι ἓνα ἄλλο κείμενο, πολὺ λιγότερο γνωστὸ ἀπὸ τοὺς ὑπέροχους λόγους του, τὰ περίφημα ποιήματά του καὶ τὶς ὥρατες, μεστὲς σὲ βαθειὰ νοήματα, ἐπιστολές του. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ τὴ «Διαθήκη» του.

Μιὰ Διαθήκη δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ ἔγγραφο. Εἶναι ἓνα βαρυσήμαντο ντοκουμέντο. Γιατί εἶναι ἡ «ὑστατη» θέληση τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ δείχνει τὴν πορεία τῆς

ζωῆς του.

Σημειώνει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Μιχ. Στασινόπουλος: «Ἡ Διαθήκη τοῦ Γρηγορίου εἶναι ἓνα ἔγγραφο ἀξιομνημόνευτο. Δὲν ἀπεικονίζει μόνον τὸν χαρακτήρα του, ὡς ἀνθρώπου εὐσυνειδήτου, προσεκτικοῦ καὶ φιλοστόργου στοὺς συγγενεῖς του καὶ σὲ ὄλους ὅσοι τὸν περιστοίχιζαν. Ἀπεικονίζει καὶ τὴν ἐποχὴ καὶ τὰ ἔθιμά της, καὶ ἰδίως, τὸ εἶδος τῶν τελευταίων φροντίδων, πού ἓνας ἄνθρωπος «μονάζων» ἔπρεπε νὰ λάβει τότε, γιὰ τὴν τύχη τῆς περιουσίας του».

Θὰ εἶχαμε ὅμως νὰ προσδέσουμε καὶ ἓνα χαρακτηριστικό, πού βρίσκουμε καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους μεγάλους τῆς Ἐκκλησίας μας: τὰ ἐλάχιστα κρατοῦσαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους. Τὰ περισσότερα τὰ ἔδιναν γιὰ τὸν «πλησίον». Αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερο σπὴν περίπτωσι τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ ἀπὸ τὴν τελευταία του θέλησι. Ἴσως κάποια ἀνησυχία γιὰ τὸ μέλλον, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν προσωπικὴ του ἀσφάλεια – ὕστερα ἀπὸ τόσες ἐχθρότητες καὶ τόσους κινδύνους πού εἶχε ἀντιμετωπίσει, – τὸν ἔκανε νὰ σκεφθεῖ νὰ τακτοποιήσει τὰ λίγα πράγματα πού εἶχε, πρὶν ἀποσυρθεῖ πάλι στὴ μοναξιά.

Μὰ πρὶν δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὴν τελευταία του θέλησι, ἄς σημειώσουμε ὅτι ἡ διαθήκη συντάχθηκε στὶς 31 Μαΐου τοῦ 381 μ.Χ. στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπως εἶπαμε, πρὶν ἐγκαταλείψει τὸ θρόνο του καὶ ἀναχωρήσει γιὰ τὴν πατρικὴ του γῆ. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι παρόντες σάν μάρτυρες καὶ συνυπογράφων ἀρκετοὶ ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι καὶ ἄλλοι, πού ἦταν τότε συγκεντρωμένοι στὴν Κωνσταν-

τινούπολη, σὰν μέλη τῆς Συνόδου. Πρῶτος πού ὑπογράφει εἶναι ὁ συγγενής του ὁ Ἀμφιλόχιος, ἐπίσκοπος Ἰκονίου...

Ἄλλὰ ἄς παραδέσουμε τέσσερες ἀπὸ τὶς ὀκτῶ ὑπογραφές, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ διατύπωσή τους:

«Ἀμφιλόχιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἰκονίῳ, παρὼν τῇ διαθήκῃ τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐπισκόπου Γρηγορίου, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Ὅπμιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν καθολικῆς Ἐκκλησίας, παρὼν... καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Θεοδόσιος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἰδη, παρὼν... καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Θεόδουλος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς κατὰ Ἀπάμειαν, παρὼν, καὶ τὰ ἐξῆς...

«Ὁ τῦπος τῆς Διαθήκης τοῦ ἁγίου Γρηγορίου εἶναι ὁ δημόσιος, δηλαδή, ἡ διαθήκη εἶναι «δημοσία», ὅπως γίνονταν τότε, ἐνώπιον μαρτύρων. Ὁ ρόλος τοῦ Νοταρίου Ἰωάννου, πού ἀναφέρεται στὸ τέλος, δὲν εἶναι ρόλος συντάκτου, ἀλλὰ ἐκδότου τοῦ ἀντιγράφου...».

★★★

Μὲ τὴν διαθήκη του, λοιπόν, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἀφήνει «τὴν οὐσίαν» του στὴ μικρὴ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα τῆς Ναζιανζοῦ, πού τόσο ἀγάπησε... Καὶ ὀρίζει «πτωχοτρόφους» γιὰ νὰ ἐφαρμοσθεῖ ἡ θέλησή του.

«Γρηγόριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει, ζῶν καὶ φρονῶν, καὶ ὑγιεῖ γνώσει, καὶ ἐρρωμένοις τοῖς λογισμοῖς, διεθέμην τὴν Διαθήκην μου ταύτην· ἦν κελεύω καὶ βούλομαι εἶναι κυρίαν καὶ βεβαίαν ἐπὶ παντός δικαστηρίου καὶ πάσης ἐξουσίας. Ἦδη μὲν γὰρ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην κατέσπασα φανεράν, καὶ πᾶσαν μου τὴν οὐ-

σίαν καθιέρωσα τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ Ναζιανζόν, εἰς τὴν τῶν πτωχῶν διακονίαν, τῶν ὑπὸ τὴν προειρημένην Ἐκκλησίαν. Διόπερ καὶ τρεῖς προεστησάμην πτωχοτρόφους εἶναι, κατὰ ταύτην μου τὴν προαίρεσιν· Μάρκελλον τὸν διάκονον καὶ μονάζοντα, καὶ Γρηγόριον τὸν διάκονον, τὸν ἐκ τῆς οἰκίας μου γενόμενον, καὶ Εὐστάθιον τὸν μονάζοντα, τὸν καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας μου γενόμενον».

Στὴ συνέχεια ἀφήνει λίγα δωρήματα ὀνομαστικά, σὲ φίλους του, σὲ συγγενεῖς, σὲ ἀνθρώπους πού τὸν βοήθησαν καὶ τοῦ συμπαραστάθηκαν. «Πεντήκοντα χρυσίους» ἀφήνει ὀνομαστικά στὸ διάκονο Γρηγόριο, «τὸν γνησίως ὑπηρετήσαντά μοι», ὅπως γράφει. «Τῇ αἰδεσιμωτάτῃ παρθένῳ Ρουσιανῇ, τῇ συγγενίδι μου», ρητὰ κελεύει νὰ τῆς δίδεται ἕνα ποσὸ κάθε χρόνο γιὰ τὴ διατροφή της καὶ νὰ φροντίσουν οἱ «ἐκτελεστές» τῆς διαθήκης του καὶ γιὰ τὸ κατάλυμα πού δὰ μείνει. Κι ἀκόμα ζητάει νὰ φροντίσουν νὰ ἔχει κοντά της «δυὸ κόρες» γιὰ νὰ τὴν βοηθοῦν. Στὸ Θεόφιλο, τὸν πρῶτον «σκλάβο», πού τοῦ εἶχε χαρίσει τὴν ἐλευθερίαν ἀφήνει «πέντε νομίσματα». Ἄλλα «πέντε νομίσματα» ἀφήνει καὶ στὸν «ἀδελφό» του, ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ, τὸν Εὐπράξιο.

«Εὐαγρίῳ τῷ διακόνῳ πολλὰ μοι συγκάμοντι καὶ συνεκφροντίσαντι, διὰ πλειόνων τε τὴν εὐνοίαν παραστήσαντι...» ἀφήνει ἕνα «σιχάρι», μερικὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ κάτι ἄλλα μικροδωρήματα. Παρόμοια ἀφήνει καὶ στὸ διάκονο Θεόδουλο καὶ στὸ νοτάριο Ἐλάφιο.

Ἀκόμα διαβάζουμε κάτι, πού μᾶς κεντάει. Ὑπέροχο γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο, ἀπόμακρο ὅμως γιὰ τὴν ἐποχὴ μας. Στὴν Ἀλυπιανή, τὴν ἀνηγιά του, κόρη τῆς ἀδελφῆς του Γοργονίας, δὲν ἀφήνει τίποτα, γιατί θέλει, εἰ δυνατόν, ὅλα νὰ τὰ δώσει στοὺς φτωχοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ τῆς ζητάει συγγνώμη. «Τὴν γλυκυτάτην μου Ἀλυπιανήν, βούλομαι συγγνώμην ἔ-

χειν μοι, εἰ μηδὲν αὐτῇ καταλιπεῖν κύριος ἐγενόμην, πάντα προεπαγγελάμενος τοῖς πτωχοῖς».

Εἶναι ἀκόμα χαρακτηριστικό τὸ χωρίο τῆς διαθήκης του, ὅπου κατηγορεῖ τὸν «γαμπρόν» του Μελέτιο ὅτι κακῶς κατέχει ἓνα κτῆμα, ποῦ ἀνήκει στὸν Εὐφήμιο. Καὶ τονίζει: «Καὶ νῦν μαρτύρομαι πάντας καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, ὅτι ἀδικεῖται ὁ Εὐφήμιος· χρὴ γὰρ Εὐφημίῳ ἀποκαταστῆναι τὸ κτῆμα...».

Εἶναι μὲν Ἱεράρχης, ἀλλὰ δὲ λησμονεῖ τὴν κακὴν στάση αὐτοῦ τοῦ συγγενοῦς του καί, σὰν δίκαιος ἄνθρωπος, δὲν διστάζει νὰ τὴν καταδικάσει. Ἐπίσης κατηγορεῖ σὰν «ἐπιλήγμην» τὴ ζωὴ τῆς Εὐγενίας καὶ τῆς Νόννης, ποῦ ἦταν καὶ αὐτές, ὅπως φαίνεται, συγγενεῖς του.

Ἐδῶ φθάσαμε στὸ τέλος τῆς διαθήκης του, ποῦ τὴν κατακλύζει:

«Πρὸς τοῦνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γρηγόριος ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Κωνσταντινίου πόλει, ἀναγνοὺς τὴν διαθήκην, καὶ ἀρεσθεὶς πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ, καὶ ἰσχύειν αὐτὴν κελεύω καὶ βούλομαι».

Ἡ Διαθήκη του μᾶς ὑποχρεώνει, γιατί μᾶς ἔχει τόσο κεντρίσει, πρὶν κλείσουμε τὸ ἄρθρο αὐτὸ νὰ τονίσουμε πῶς ὁ μέγας αὐτὸς Θεολόγος, ποιητὴς καὶ Ἱεράρχης Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἦταν κάτοχος τῆς «θύραθεν» σοφίας, μὰ περισσότερο ὁ νοῦς του ἐντρυφοῦσε στὰ «δῶματα» τῆς «ἀνωθεν» σοφίας. Στὴν Ἀθήνα ποῦ σπούδασε μαζὶ μὲ τὸν φίλο του, τὸν Μέγα Βασίλειο, καὶ περισσότερο στὴν ἔρημο, καλλιέργησε τὴν πνευματικότητά του, τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ θεῖο, τὴν τάση ποῦ τὸν διέκρινε, νὰ ἀποσύρεται καὶ νὰ βυθίζεται στὸν πιὸ βαθὺ καὶ τὸν πιὸ λαμπικαρισμένο στοχασμό. Στο-

χασμό, ὅμως, ποῦ συχνά, τὸν ὀδηγοῦσε σὲ δράση καὶ σὲ ἔργα κοινωνικά. Τὸ κηρυκτικὸ του ἔργο, τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, οἱ φροντίδες του γιὰ τὸ λαό, τὸ ἐπιβεβαιώνουν.

Μὰ πάνω ἀπ' αὐτά, ἀδίστακτα δὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς πῶς ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ γνήσιους ἀνθρώπους, ποῦ γνώρισαν οἱ αἰῶνες. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔζησε προσγειωμένος στὴ ζωὴ καὶ ἀναμετρήθηκε πολλὰς φορὲς μὲ τὴν πονηρία καὶ τὸν πόνο. Ποῦ δοκίμασε τὴ χαρὰ τῆς θείας ἐξάρσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν πεζότητα καὶ τὴ θλίψη τῶν ἐγκοσμίων. Ξεφυλλίζοντας τὰ κείμενά του, διαπιστώνουμε πῶς δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ μιὰ ἐξωκόσμια ὑπαρξη, ποῦ ἡ εὐλάβεια τῶν γενεῶν τὴν κόσμησε μὲ τὸ φωτιστέφανο, ἀλλὰ μ' ἓνα ἀγωνιστή, ποῦ πάλαυε σκληρὰ στὸ στίβο καὶ μπόρεσε νὰ ξεπεράσει, χάρις στὸν πνευματικὸ του δυναμισμό, τὴ μελαγχολία κι ἀκόμα περισσότερο: φέρνει τὸν πόνο του μπροστὰ στὸ Χριστό. Μὲ τὴν ἀπλότητα μικροῦ παιδιοῦ. Μὲ τὴν πίστη ἐνὸς Ἁγίου. Ἔτσι μέσα ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴ θλίψη βγαίνει νικητὴς, ὅπως φάνηκε καὶ μέσα ἀπὸ τὴ «Διαθήκη» του.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ τόσο προσωπικὸ κείμενό του φάνηκε τὸ ἀπογύμνωμα ἀπὸ καθετὶ ὑλικό – γνώρισμα τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας μας πατέρων καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ ἀκόμα παρουσιάσθηκε ζωντανὰ μπροστὰ μας ἡ ἀγάπη καὶ ἡ στοργή, ποῦ ἔδειξε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ γιὰ τὸ ποίμνιό του. Τὸ ὅτι τὰ φτωχὰ ὑπάρχοντα τὰ ἀφήνει σὲ συνεργάτες του καὶ τὴ λίγη περιουσία του στὴν τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Ναζιανζοῦ, αὐτὸ ἐξυψώνει πολὺ τὸν Ἀρχιερέα καὶ ποιητὴ Γρηγόριο τὸν Θεολόγο. Καὶ μᾶς τὸν παρουσιάζει σὰν ὑπέροχο παράδειγμα στὴν τόσο ὑλιστικὴ ἐποχὴ μας!

π. ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΚΗΡΥΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΑΓΑΠΗΣ

Ὁλόκληρος ὁ Ἰανουάριος σημαδεύεται εορτολογικὰ ἀπὸ τὶς μορφὰς τῶν Τριῶν Μεγάλων καὶ Οἴκουμενικῶν Διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Οἱ Τρεῖς αὐτοὶ Μεγάλοι Πατέρες διακρίθησαν στὴν ἐποχὴ τους γιὰ τὴν σοφία, γιὰ τὸ σθένος καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ τους. Μὲ τὴν εὐρύτατη μόρφωσί τους, τὴν ἐνασχόλησί τους μὲ πολλοὺς κλάδους ἐπιστημῶν καὶ μάλιστα μὲ τὴν Θεολογία, ἀναδείχθηκαν σοφοὶ ἐπιστήμονες, συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, κυρίως ὅμως ἀκριβεῖς ἐκφρασταὶ τῶν θείων δογμάτων, ἐρμηνευταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ διδάσκαλοι τῶν ἀληθειῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς πρακτικῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἐπίσης, ἡ καταπληκτικὴ φιλανθρωπικὴ δραστηριότητά τους, μαζὶ μὲ τοὺς σθεναροὺς ἀγῶνες τους κατὰ τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς εἰδωλολατρίας, κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς σήψευς ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς φαυλότητος τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, προκάλεσαν τὸ μῖσος τῶν ἐχθρῶν τους καὶ ἐχθρῶν τῆς Πίστεως, συκοφαντίες, ἀπειλὲς καὶ διωγμούς, ποὺ στὴν περίπτωσι τοῦ Χρυσοστόμου κατέληξαν σὲ ἐξορία καὶ θάνατο.

Ἄλλ' ἡ σοφία καὶ τὸ σθένος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν συνδέονταν ἄρρηκτα μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου τους. Σκοπὸς τῆς ζωῆς τους ἦταν νὰ ἐπιτύχουν τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Ἐγραφε ὁ Γρηγόριος: «Ἀποδῶμεν τῇ εἰκόνι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τιμῆσωμεν τὸ ἀρχέτυπον»¹, καὶ ἀλλοῦ:

«Μὴ ἀνασχέη ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς (καλιακούδες) ἀετὸς εἶναι δυνάμενος»². «Θεὸς καλεῖ σπεύδωμεν ἐπτερωμένοι»³. Ἔτσι ἡ ἀγαθὴ φύσι τους, καλλιεργημένη μὲ τὴν παιδεύσι, μὲ τὴν «σύντονον ἀσκησιν», μὲ πολλοὺς πόνους καὶ δάκρυα καὶ κινδύνους καὶ μὲ πλοῦσι τῆ Χάρι καὶ τῆ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἔφθασε σὲ στάδια τελειώσεως, θεώσεως, ἀγιασμοῦ.

Στὴν περίπτωσι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μᾶς ἐντυπωσιάζει ἡ σύνθεσι θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ βίου, ἡ ἀσκητικότητα καὶ συνάμα ἡ κοινωνικὴ, ἡ ἱεραποστολικὴ, ἡ κηρυκτικὴ, ἡ λατρευτικὴ καὶ ἡ συγγραφικὴ δραστηριότητά τους. Ἡ πνευματικὴ τους καλλιέργεια καὶ ἡ διαρκῆς ἐσωτερικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν προσωπικὴ τους τελείωσι, ἦταν συνυφασμένες μὲ κάθε εἶδος μόχθου, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ τὴν πνευματικὴ πρόοδο καὶ σωτηρία τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰ τὴν ἀνακούφισι τῶν πόνων καὶ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ ποιμνίου τους. Ἔτσι, ὅλη τους ἡ ζωὴ ὑπῆρξε μίμησις Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος «**ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ**», ὁ Ὅποιος «**ἦν διδάσκων... ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς**», Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος «**διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος**» καὶ ὡς Ποιμὴν καλὸς «**τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν ὑπὲρ τῶν προβάτων**».

★ ★ ★

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἰδιαιτέρως ἐκήρυξαν καὶ ἐβίωσαν τὴν ἀγάπη, ὁ καθένας μὲ τὸν δικό του τρόπο.

Ὁ Μ. Βασίλειος δὲν ἀρκεῖται

στών πνευματικό καταρτισμό του ποιμνίου του και στους άοκνους αγώνες του για την αλήθεια. Παράλληλα ενδιαφέρεται και για τις υλικές ανάγκες του κόσμου. "Όταν ή άνομβρία και ό λιμός ξεσπούν στην Καισάρεια, ό Βασίλειος, με τὰ έμπνευσμένα κηρύγματά του, με τὸ παράδειγμα και την πίστι του, συγκεντρώνει τὰ άπαραίτητα, όργανώνει συσσίτια και άσχολεϊται και προσωπικά με την έτοιμασία και τή διανομή του φαγητού. Άργότερα, Έπίσκοπος πιά, με την έφευρετική αγάπη του βρίσκει τρόπους, με κηρύγματα, προσωπικές συνομιλίες, άλληλογραφία, για νά συγκεντρώση τὰ υπέρογκα ποσά, που άπαιτούνται για νά ίδρυθούν τὰ πολλά και μέγала ιδρύματα της Βασιλειάδος. "Η έμπιστοσύνη του κόσμου στο πρόσωπό του είναι άπεριόριστη. Με θάρρος και σταθερότητα ξεπερνά τις άντιδράσεις κάποιων φθονερών και όργανώνει έξω από την Καισάρεια τὸ συγκρότημα, που αποτελείται από πτωχοκομείο, ξενώνα, γηροκομείο, νοσοκομείο, λεπροκομείο, διδακτήρια όρφανών και πτωχών παιδιών, ειδικά έργαστήρια για μαθητευόμενους έπαγγελματίες και τεχνίτες, οϊκήματα για τή διαμονή Ιατρών, νοσοκόμων και λοιπού προσωπικού, βουστάσιο για τις άνάγκες τών ιδρυμάτων. "Ο Βασίλειος φροντίζει προσωπικά για την συντήρησι του συγκροτήματος, για την άποφυγή σπατάλης, για την έπιλογή του προσωπικού, για την εισαγωγή και την έξοδο τών άσθενών. Λησμονώντας τή θέσι του, περιποιείται ό ίδιος τούς άρρώστους και μάλιστα τούς λεπρούς⁵.

"Η μεγάλη σημασία, που αποδίδει στην αγάπη, φαίνεται και στα κείμενά του, στους κανόνες του και στις έπιστολές του. Σ' άλλες από τις έπιστολές του ύπογραμμίζει την άνάγ-

κη της αγάπης και σ' άλλες εκδηλώνει ό ίδιος με λεπτότητα τή δική του αγάπη, σ' εκείνον που ύποφέρει.

"Δεινός έστι παρ' ήμιν λιμός αγάπης" γράφει στον Έπίσκοπο Ούαλεριανό⁶. Ζητεί αγάπη βαθιά, έμπρακτη, αυτήν, που είναι καρπός του Άγίου Πνεύματος. Σέ έπιστολή του προς Ίταλούς και Γάλλους γράφει: *Παρακαλούμεν ήμäs ένδύσασθαι σπλάγχνα οϊκτιρμού και άποθέσθαι μέν πάντα όκνον, άναλαβεϊν δέ τόν κόπον της αγάπης και μήτε όδοϋ μηκος μήτε τās κατ' οϊκον άσχολίας, μήτ' άλλο τι τών άνθρωπίνων ύπολογίσασθαι*⁷.

"Υποφέροντας πολύ ό ίδιος από άρρώστειες, κατατρεγμούς, θανάτους προσφιλών, μά έχοντας γαλήνια και εϊρηνική τήν ψυχή, είναι σέ θέσι νά παρηγορήση με λεπτότητα και στοργή τούς πονεμένους. Γράφει σέ μιá μάνα, που έχασε τὸ παιδί της: *"Έπρόκειτο νά σιωπήσω και νά μη γράψω στην κοσμιότητά σου. Γιατί σκεπτόμουν, ότι όπως τὸ έρεθισμένο μάτι, άκόμα και τὸ πιό άπαλό φάρμακο, τὸ στενοχωρεϊ, έτσι και για τήν ψυχή τή βασανισμένη και πικραμένη από βαθιá θλίψι, θεωρώ κάπως ένοχλητικά τὰ λόγια, έστω κι αν της δώσουν πολλή παρηγορία. Άλλά έπειδὴ έσκέφθηκα, ότι θά γράψω σέ μιá Χριστιανή, που έχει από παλαιά μαθητεύσει στα θεϊα και είναι έτοιμη για τις άνθρώπινες συμφορές, ένόμισα ότι δέν είναι δίκαιο νά παραλείψω τὸ χρέος μου*". Συνεχίζοντας γράφει ότι κατανοεί τόν πόνο της από τὸ θάνατο του πραγματικά έκλεκτού παιδιού της, και της θυμίζει τή Θεία Πρόνοια, που μεριμνά και για τὰ στρουθία. Τήν παρακινεί άπαλά νά δεχθῆ τὸ γεγονός ως θέλημα του Θεοϋ. *"Τώρα δοκιμαζει ό Κύριος τήν αγάπη σου σ' Αυτόν. Τώρα σοϋ δίνεται*

ή εύκαιρία νά πάρης μέ τήν ύπομονή σου μαρτυρικό στεφάνι». Τῆς παρουσιάζει ὡς πρότυπο τήν μητέρα τῶν Μακκαβαίων καί τελειώνει τὸ γράμμα του ὡς ἐξῆς: «Μεγάλη ἡ συμφορά, λέω κι ἐγώ. Ἄλλα μεγάλοι καί οἱ μισθοί, πού δίνει ὁ Κύριος σέ ὄσους ὑπομένουν... Γνωρίζω ὅτι δέν υπάρχουν λόγια, πού νά μπορούν νά σέ παρηγορήσουν, ἀλλά νομίζω ὅτι ἡ συμφορά σου ἔχει ἀνάγκη προσευχῆς. Εὐχομαι λοιπόν στόν Κύριο ν' ἀγγίξῃ ἀπαλά τήν καρδιά σου μέ τήν ἀνείπωτη δύναμί Του καί νά ρίξῃ φῶς στήν ψυχή σου μέ τούς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, γιά νά βρῆς παρηγοριά μόνη σου στή συμφορά πού σέ βρῆκε»⁸.

Τέτοια τρυφερή καρδιά κλείνει μέσα στό στήθος του ὁ φωτισμένος καί ἀτρόμητος Ἱεράρχης. Γι' αὐτὸ στίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀναφέρει ὁ Γρηγόριος σπεύδει κοντά του ὅλη ἡ πόλι. Στὴν κηδεῖα του, τὴν 1η Ἰανουαρίου 379, σημειώνεται συναγερμός. Τόσος εἶναι ὁ συνωστισμός, πού μερικοὶ πεθαίνουν, οἱ δὲ ψυχρὸς τους θεωροῦνται μακάριες, ὡς συνέκδημες τοῦ Βασιλείου⁹.

★ ★ ★

Μολοντί διαφορετικὸς στό χαρακτήρα ὁ φίλος τοῦ Βασιλείου ὁ **Γρηγόριος**, φύσι στοχαστική – θεωρητική, δέν ὑστερεῖ στήν διδασκαλία ἀλλὰ καί στήν ἐφαρμογή τῆς ἀγάπης. Χωρὶς νά παρουσιάζῃ ὀργανωμένη ἐκδήλωσι φιλανθρωπίας σὰν τὴν Βασιλειάδα ἢ τὰ χρυσοστομικὰ συσσίτια, ἀφιερωμένος κυρίως στοὺς ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν, κηρύττει ἀλλὰ ταυτόχρονα καί βοηθεῖ τοὺς πτωχοὺς, προστατεύει τίς χῆρες καί τὰ ὄρφανὰ καί ἐνισχύει τοὺς ἀρρώστους τῆς Ναζιανζοῦ¹⁰.

Τὴν ἀγάπη στηρίζει θεωρητικὰ

ὁ Γρηγόριος στὴ βάση, πού τὴν ἐτοποθέτησε ὁ Χριστός. «Χριστὸν σκέπεις, τρέφεις τε τὸν πτωχὸν τρέφων¹¹» γράφει. «Ξένος προσέπεσεν ἄοικος, παρεπίδημος;» ρωτᾷ ἀλλοῦ καί συνεχίζει: «Ἐπόδεξαι διὰ τούτου τὸν διὰ σέ ξενιτεύσαντα»¹². Ἄλλοῦ προτρέπει τοὺς συγχρόνους του νά δίνουν στόν ἔρανο τῆς ἀγάπης γιά ὄσους ἔχουν ἀνάγκη εἴτε γιὰτί ζοῦν σέ χηρεία ἢ σέ ὄρφανια, μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα εἴτε γιὰτί ὑποφέρουν ἀπὸ τὴ σκληρότητα τῶν κυρίων τους, ἀπὸ τὸ θράσος τῶν ἀρχόντων, ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπία τῶν φοροεισπρακτόρων, ἀπὸ τὴν κακουργία τῶν ληστῶν, ἀπὸ τὴν ἀπληστία τῶν κλεπτῶν¹³. Καί ἀλλοῦ: «Ἦρθε νά σοῦ ζητήσῃ βοήθεια ἓνας ζητιάνος; Θυμήσου πόσο ἐπτώχευσε ὁ Κύριος γιά νά μᾶς πλουτίσῃ. Ἄλλος, πού μοιάζει μέ τὸ Λάζαρο, εἶναι ριγμένος στίς ἐξώπορτες σου, παρακαλῶντας γιά ψωμί ἢ νερό; Θυμήσου μέ ἱερὸ ρίγος τὸ μυστικὸ τραπέζι (τὴ Θ. Εὐχαριστία), ὅπου προσῆλθες, τὸν Ἅγιο Ἄρτο, πού ἐκοινώνησες καί βοήθησέ τον. Ἄρρωστος βρίσκεται μπροστὰ στήν πόρτα σου καί τραυματίας; Λυπήσου, ὅπως γιά τὴ δική σου ὑγεία. Ἄν δῆς γυμνὸ, ντύσε τον, τιμῶντας ἔτσι τὸ ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας, πού ἔχεις περιβληθῆ. Μὴ διώξης φτωχὸ, ἐσύ, πού ἔγινες πλούσιος κοντὰ στό Θεό. Μὴν ἀτιμάσῃς ξένο, γιά χάρι τοῦ ὁποίου ὁ Χριστὸς ξενιτεύθηκε. Δῶσε σ' ὅποιον ἔχει ἀνάγκη στέγη, σκεπάσματα, τροφή. Ἐλέησέ τον σύ, πού εἶσαι ἐλεημένος ἀπὸ τὸν Θεό...»¹⁴.

Στὸ λόγο του «Περὶ φιλοπτωχείας» ἀντικρίζοντας μέ πόνο τὸν ἀνθρώπινο πόνο, γράφει: «Τί λοιπὸν θὰ κάνουμε ἐμεῖς, πού κληρονομήσαμε τὸ μεγάλο καί καινούργιο ὄνομα νά λεγώμεθα Χριστιανοί...οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ πράου καί φιλανθρώ-

που; ...”*Ας ακολουθήσουμε τον Χριστό, ἃς κετέχουμε τὸ θησαυρὸ τῆς ψυχῆς μας δίνοντας ἐλεημοσύνη. Ἄς μεταδώσουμε στοὺς φτωχοὺς τὰ ὑλικά μας ἀγαθὰ, γιὰ νὰ πλουτίσουμε μὲ τὰ ἀγαθὰ, ποὺ θησαυρίζονται πέρα ἀπ’ τὸν κόσμον αὐτό, στὸν οὐρανό. ...Ποτέ, ἀγαπητοὶ φίλοι καὶ ἀδελφοί, ἃς μὴ γίνουμε κακοὶ οἰκονόμοι τῶν ἀγαθῶν, ποὺ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε. ...Δώσε κάτι ἔστω, σ’ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἀνάγκη. Γιατί δὲν εἶναι μικρὸ γιὰ κεῖνον, ποὺ ὄλα τὰ στερεῖται. Ἄλλ’ οὔτε γιὰ τὸν Θεὸ εἶναι μικρὸ, ἂν εἶναι αὐτὸ ποὺ μπορεῖς. ...Καὶ ἂν δὲν ἔχῃς τίποτα, χύσε ἓνα δάκρυ συμπόνοιας. Εἶναι μεγάλο φάρμακο γιὰ τὸν δυστυχισμένο ἢ ἐλεημοσύνη, ποὺ προσφέρεται μὲ τὴν καρδιά μας. Καὶ τὸ νὰ συμπάσχουμε εἰλικρινὰ πολὺ ἀνακουφίζει τὴ συμφορὰ...»¹⁵.*

Στὶς ἐπιστολές, στὰ ποιήματα καὶ στοὺς ἐπιταφίους λόγους του, ὁ Γρηγόριος παρουσιάζεται στοργικὸς γιὸς, ἐκλεκτὸς φίλος, ψυχὴ εὐαίσθητη καὶ γεμάτη σεβασμὸ καὶ ἀγάπη στὰ οἰκεῖα του πρόσωπα, ἰδιαίτερω στὰ πρόσωπα τῶν φίλων. Καὶ τί ἀποδεικνύει περισσότερο τὴν ἀγάπη, ποὺ βασίλευε στὴν ψυχὴ του, ἀπὸ τὴν ἀπόφασί του νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως προκειμένου νὰ εἰρηνεύσῃ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας;

★ ★ ★

Ἄπὸ τοὺς τρεῖς ὁμως Πατέρες, ὁ μεγαλύτερος ὑμνητῆς, δάσκαλος, ζηλωτῆς τῆς ἀγάπης καὶ ὁ μεγαλύτερος μετὰ τὸν Παῦλο, εἶναι ὁ ἅγιος **Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος**. Περισσότερες ἀπὸ 200 εἶναι οἱ περικοπές, στὶς ὁποῖες ὁ ἅγιος Πατὴρ ἀναφέρεται στὴν ἀγάπη. Εἶναι ὅλες παραστατικές, μὲ ὁμορφὴ διατύπωση, ἀλλὰ κυρίως παρέχουν θεωρητικὴ θεμελίωση

τῆς ἀγάπης καὶ πρακτικοὺς τρόπους ἐφαρμογῆς τῆς. Παραθέτουμε μερικὲς βασικὲς ἀπόψεις του:

– Ποιὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη;

Ἄληθινὴ εἶναι μόνο ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, δηλ. τὸ ν’ ἀγαπᾶ κανεὶς τὸν πλησίον του μόνον χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι κινούμενος ἀπὸ συμφέρον. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη εἶναι σταθερὴ καὶ ἀκατάλυτη¹⁶ Αὐτὴ ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ κάθε ἀρετῆς¹⁷.

– Ποιὰ εἶναι ἡ δύναμι τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης;

«Διὰ νὰ ἐννοήσῃς δὲ τὴ δύναμίνης», γράφει, «πᾶρε ἓναν ἄνθρωπο γεμᾶτο ἀπὸ κακίες, πραγματικὸ θηρίο, παράδωσέ τον σ’ αὐτὴν καὶ θὰ δῆς νὰ ὑφίσταται τέλεια μεταβολή, μὲ τὴν ἐπίδρασί τῆς στὴν ψυχὴ του, χωρὶς βέβαια νὰ μεταβληθῆ ἡ φύσι του. Ὁ δειλὸς, γιὰ παράδειγμα, μένει δειλὸς στὴ φύσι, ἀλλὰ γίνεται ἄνδρειος στὴν εὐσέβεια, ὅπως ὁ Μωϋσῆς»¹⁸. Ἡ δύναμι τῆς ἀγάπης φαίνεται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ὅτι κάνει εὐχάριστο τὸ νὰ προσφέρῃς καὶ ὀδηγεῖ στὴν ἄσκησι τῆς ἀρετῆς¹⁹.

– Ποιοὺς ἀγαπᾶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη;

«Ὁ ἔχων ἀγάπην κατὰ Θεόν, δὲν ἀγαπᾶ μόνον τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, πρὸς ἀνταπόδοσιν τῆς ἀγάπης των, ἀλλὰ πάντας ἀνεξαιρέτως ὡς ἀδελφούς. Καὶ τοὺς μὲν ἔχοντας τὴν αὐτὴν πίστιν, ὡς γνησίους ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαπᾶ, τοὺς δὲ αἰρετικούς, εἰδωλολάτρας καὶ Ἰουδαίους, ἐπειδὴ εἶναι ἀδελφοὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ πλανεμένοι καὶ ἄχρηστοι, ἔλεει καὶ συμπαθεῖ, θλίβεται δὲ μέχρι δακρύων, διότι εἶναι μακρὰν τοῦ Χριστοῦ»²⁰.

– Ποιὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνου, ποὺ ἔχει τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπη;

Θεωρεῖ τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους

νοι του αὐτοί, ὅπως γράφει, εἶναι πόνοι πνευματικοῦ τοκετοῦ. Δὲν θὰ διστάση, λέγει, καὶ νὰ τυφλωθῆ, ἂν αὐτὸ πρόκειται νὰ ὠφελήσῃ τὸ ποῖμνιο²⁹. Ἡ ἀγάπη του, ἀγκαλιάζοντας καὶ τοὺς ἐκτὸς τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ λαοὺς, μετατρέπεται σὲ ἱεραποστολικὴ δραστηριότητα, προκειμένου νὰ βροῦν τὴν σωτηρία καὶ ἄλλες ψυχές.

Μολονότι ὁ Χρυσόστομος δίνει τὴν προτεραιότητα στὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, ἐνδιαφέρεται συνεχῶς καὶ γιὰ τὶς ὑλικές. Δὲν παύει νὰ στηλιτεύῃ τὴν κοινωνικὴ ἀνισότητα καὶ ἀδικία καὶ νὰ ἐπισημαίνει τὴν ὑποκρισία ἐκείνων, πού, μὲ τὰ θησαυροφυλάκια γεμάτα χρυσάφι καὶ ἔχοντας ξεροδέψει ὑπέρογκα ποσὰ σὲ ὀλονύκτιες διασκεδάσεις, πετοῦν ἐνα ξεροκόμματο στὸν πτωχό, στὸν ἄρρωστο, στὴ χήρα καὶ περιμένουν νὰ δικαιωθοῦν ἀπὸ τὸν Θεό. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν χριστιανικὴ ἀγάπη³⁰.

Ὁ Χρυσόστομος ἀσχολεῖται πολὺ καὶ μεριμνᾷ γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου του. 3.000 πτωχοὺς τρέφει σὲ καθημερινὰ συσσίτια στὴν Ἀντιόχεια (386–397 μ.Χ.) καὶ 7.000 ἀργότερα στὴ Βασιλεύουσα. Φροντίζει γιὰ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἀρρώστους, ἰδρύει νοσοκομεῖο, ὅπου μαζὶ μὲ τοὺς ἀφιερωμένους γιατροὺς καὶ τὶς νοσοκόμες προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες του. Ἰδιαίτερη πρόνοια λαμβάνει ἐπίσης γιὰ τοὺς φυλακισμένους, τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς ἐξορίστους. Ὁ ἴδιος ζῆ στερημένα καὶ λιτά, γιὰ νὰ μπορῆ καὶ αὐτὸς νὰ προσφέρῃ κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Περικόπτει τὰ περιττὰ ἔξοδα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του καὶ διαθέτει τὰ χρήματα σὲ πτωχοὺς. Δίνει ἐντολὴ στοὺς κληρικοὺς νὰ πουλήσουν τὰ χρυσὰ καὶ μεταξωτὰ παρα-

πετάσματα τῶν ναῶν καὶ τὰ πλούσια ἱερατικά τους ἄμφια, προκειμένου νὰ συγκεντρωθοῦν χρήματα γιὰ τοὺς ἀπόρους.

Μιὰ χαρακτηριστικὴ ἐνέργειά του, γιὰ νὰ ἀναπτύξῃ καὶ καλλιεργήσῃ τὴν ἀγάπη στὸ ποῖμνίό του, εἶναι ἡ προτροπὴ του νὰ τοποθετήσῃ καθένας στὸ χῶρο ἐκεῖνο τοῦ σπιτιοῦ του, ὅπου συνηθίζει νὰ προσεύχεται, ἕνα «κιβώτιο πενήτων», καὶ νὰ ρίπτῃ σ' αὐτὸ ἕνα ποσόν, κάθε φορὰ, πού θὰ πηγαίνει γιὰ προσευχή. Ἔτσι μεταβάλλεται τὸ σπίτι σὲ κατ' οἶκον ἐκκλησία, ἀφοῦ περιέχει χρήματα ἱερά³¹.

Τονίζει ὅμως ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη δὲν γίνεται μόνο διὰ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων. Καὶ πολλὰς φορὲς ὁ δεῦτερος τρόπος εἶναι περισσότερο ἀναγκαῖος καὶ ἀποτελεσματικὸς. «*Εἶσαι ἰατρός; φρόντισε μὲ ἐπιμέλεια τοὺς ἀσθενεῖς. Εἶναι μεγάλο καὶ αὐτό. Μπορεῖς νὰ βοηθήσεις μὲ συμβουλὴ; Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα. Μὲ αὐτὴ δὲν σώζεις ἀπὸ τὴν πείνα ἀλλὰ ἀπὸ φοβερὸ θάνατο. ... Ἡ νομίζεις μικρὴ ἐλεημοσύνη τὸ νὰ μπορέσης ν' ἀπαλλάξῃς μιὰ ψυχὴ, πού κινδυνεύει τὸν ἔσχατο κίνδυνο, ἀπὸ τὴν ἀσθένειά της;...*»³².

Πολλὰ ἀκόμη εἶπαν γιὰ τὴ βασιλίσσα τῶν ἀρετῶν τὴν ἀγάπη. Ὅλα συνοψίζονται στὸ ὅτι μὲ τὴν ἀγάπη ἀναδείχθηκαν καὶ οἱ Τρεῖς γνήσιοι μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ.

Τιμῶντας, λοιπόν, κι ἐφέτος τὴν μνήμη τους, μαζὶ μὲ τὸν ὑμνογράφο ἄς «*Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ἀσμάτων· χορεύσωμεν ἐόρτια καὶ σκιρτήσωμεν ἀγαλλόμενοι, ἐν τῇ πανδήμῳ πανηγύρει τῶν διδασκάλων ἡμῶν. Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες συντρεχέτωσαν, καὶ τοὺς ἱεράρχας κροτεῖτωσαν ἐν ὕμνοις, ὡς δογμάτων βλύσαντας*

Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

“Ας δοῦμε τώρα πότε ἔλαβε ἀρχὴ τὸ Σύμπαν. Σήμερα οἱ κοσμολόγοι ὑπολογίζουν τὴν ἡλικία τοῦ Σύμπαντος κατὰ 4 διαφορετικούς τρόπους: 1) Ἀπὸ τὴ διαστολὴ του 2) Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν τῶν ραδιενεργῶν στοιχείων τῆς Γῆς 3) Ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν παλαιότερων σφαιρωτῶν σημῶν τοῦ Γαλαξία μας καὶ 4) Ἀπὸ τὴ δυναμικὴ ἐξέλιξη τῶν σημῶν.

1) Ἀπὸ τὴ διαστολὴ τοῦ Σύμπαντος. Γνωστὸ εἶναι ὅτι τὸ Σύμπαν συνεχῶς διαστελλεται. “Ὅλα τὰ μέλη τοῦ Σύμπαντος ἀπομακρύνονται μεταξύ τους. Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ Hubble ἢ ταχύτητα ἀπομάκρυνσης τῶν γαλαξίων εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν ἀπόστασή τους. Ἡ διαστολὴ εἶναι ἀκτινικὴ καὶ σχετικὴ. Μᾶς θυμίζει μιὰ τεράστια ἔκρηξη ποῦ τὰ θραύσματά της ἀπομακρύνονται. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι: 1) Δὲν ὑπάρχει «κέντρο τῆς ἔκρηξης» γιατί ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Σύμπαντος ἀπομακρύνονται μεταξύ τους καὶ 2) Δὲν ὑπάρχει ῥωρος τοῦ Σύμπαντος ἀδειανός, γιατί οἱ γαλαξίες ἀπομακρυνόμενοι μεταξύ τους γεμίζουν ὁμοιόμορφα τὸ Σύμπαν.

Γι’ αὐτὸ τὸ Σύμπαν μοιάζει μὲ μιὰ φούσκα ποῦ συνεχῶς φουσκώνει καὶ οἱ γαλαξίες εἶναι σημεῖα στὴν ἐπιφάνειά της. Ἀκόμη μοιάζει μὲ ἓνα κέικ μὲ σταφίδες ποῦ ὅταν ψήνεται φουσκώνει συνεχῶς καὶ οἱ γαλαξίες εἶναι οἱ σταφίδες. “Ὅσο ἀνεβαίνει τὸ κέικ οἱ σταφίδες ἀπομακρύνονται καὶ γεμίζουν ὅλο τὸ ῥωρο.

Τώρα, ἂν φαντασθοῦμε ὅτι οἱ ταχύτητες αὐτὲς ἀπομάκρυνσης ἀντιστραφοῦν, τότε οἱ γαλαξίες στὸ Σύμπαν θὰ κινηθοῦν ἀντίστροφα καὶ θὰ συγκεντρωθοῦν σ’ ἓνα σημεῖο. “Ἐτσι γυρίζουμε πίσω στὸ χρόνο στὴ στιγμὴ τῆς μεγάλης

ἔκρηξης ποῦ δημιουργήσε τὸ Σύμπαν. “Ἀν ἡ ταχύτητα ἀπομάκρυνσης τῶν γαλαξίων ἦταν σταθερὴ διὰ μέσου τοῦ χρόνου ἢ ἡλικία τοῦ Σύμπαντος εἶναι τὸ πηλίκον τῆς ἀπόστασης τῶν πῶ ἀπομακρυσμένων γαλαξίων μὲ τὴν ταχύτητα ἀπομάκρυνσης. Αὐτὴ ἡ ἡλικία λέγεται καὶ χρόνος Hubble πρὸς τιμὴν τοῦ Hubble ποῦ τὸ 1920 ἀνακάλυψε τὴ σχέση μεταξύ τῆς ἀπομάκρυνσης τῶν γαλαξίων καὶ τῆς ἀπόστασής τους καὶ προσδιόρισε τὸ νόμο ὅτι ἡ ταχύτητα διαστολῆς εἶναι 280km/sec σὲ δυὸ στοιχεῖα τοῦ Σύμπαντος ποῦ ἀπέχουν μεταξύ του 3,26 ἑκατομμύρια χρόνια φωτός.

“Ὁ Hubble βρῆκε τὸ νόμο τῆς διαστολῆς $cZ = H \cdot T$, ὅπου c = ταχύτητα τοῦ φωτός, $Z = \Delta\lambda/\lambda$ ἢ μετατόπιση τῆς γραμμῆς τοῦ φάσματος πρὸς τὸ ἐρυθρὸ, H ἢ σταθερὰ τοῦ Hubble 40 ὡς 100/km/sec ἀνὰ M.pc (Μέγαπαρσέκ) καὶ r ἢ «ἀπόσταση λαμπρότητας». Τώρα ἂν U = ἡ ταχύτητα ἀπομάκρυνσης καὶ t ὁ χρόνος ποῦ πέρασε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ἔκρηξη θὰ ἔχουμε $r = U \cdot t = H \cdot r \cdot t$ ἢ $Ht = 1$ καὶ $t = H^{-1}$. “Ἀν λάβουμε $H = 50\text{km/sec/M.pc}$ θὰ ἔχουμε $t = t_0$ περίπου 20 δισεκατομμύρια χρόνια. “Ἀν λάβουμε ὁμως ὑπόψη ὅτι ἡ ἔλξη τῆς ὕλης σὲ ἓνα κλειστὸ Σύμπαν ἐπιβραδύνει τὴ διαστολὴ θὰ ἔχουμε ὡς ἡλικία t_1 περίπου 2/3 t_0 . “Ἀν ὁμως τὸ Σύμπαν θεωρηθεῖ ἀνοικτὸ τότε t_1 μεγαλύτερο τῶν 2/3 t_0 . “Ἐτσι ὑπολογίζεται ἡ ἡλικία τοῦ Σύμπαντος ἀπὸ 13 ὡς 20 δισεκατομμύρια χρόνια.

2) Ἀπὸ τὴ ραδιοχρονολόγηση τῶν στοιχείων τῆς Γῆς. Γνωστὸ εἶναι ὅτι τὰ ραδιενεργὰ στοιχεῖα συνεχῶς διασπῶνται. “Ὅταν ἓνα ἰσότοπο οὐρανίου συμπληρώνει τὴν ἄλυσίδα τῶν ραδιοενεργῶν του μεταστοιχειώσεων μεταμορφώ-

νεται σ' ένα ιδιαίτερο ισότοπο μολύβδου. Ο χρόνος που χρειάζεται για αυτό προσδιορίζεται και είναι ανεξάρτητος από θερμοκρασία, κίνηση, πίεση ή άλλες καταστάσεις. Έτσι από τον υπολογισμό αντιστοιχών ισωτόπων ουρανίου και μολύβδου σ' ένα δείγμα, από τη μέτρηση των βαρών υπολογίζουμε το χρόνο ζωής του δείγματος καθώς και την αρχική του χημική σύνθεση.

Στην περίπτωση των ισωτόπων του u^{238} και u^{235} οι χρόνοι υποδιπλασιασμού τους για να μεταμορφωθούν σε μόλυβδο Pb^{206} και Pb^{207} είναι αντίστοιχα $4,5 \cdot 10^9$ χρόνια και $0,9 \cdot 10^9$. Αν υποθέσουμε τώρα ότι όλος ο μόλυβδος της Γης προήλθε από τη διάσπαση του ουρανίου και τη μεταστοιχείωση του σε μόλυβδο βρίσκουμε το ανώτερο όριο της ηλικίας της Γης $4 \cdot 10^9$ χρόνια. Από την αναλογία πάλι των ισωτόπων του u^{238} και u^{235} που έχουν διαφορετικούς χρόνους υποδιπλασιασμού βρίσκουμε ως ηλικία της Γης $6 \cdot 10^9$ χρόνια.

Τα βαριά στοιχεία της Γης όπως το u προήλθαν από εκρήξεις υπερκαινοφανών αστερών του Γαλαξία μας που σκορπίστηκαν στο μεσοαστρικό χώρο του Γαλαξία. Ο εμπλουτισμός αυτός της Γης με βαριά στοιχεία σταμάτησε πριν από $5 \cdot 10^9$ χρόνια. Στην ηλικία λοιπόν αυτή πρέπει να προσθέσουμε το χρόνο της δημιουργίας των γαλαξιών στη συνέχεια το χρόνο εξέλιξης των πρώτων αστερών για να γίνουν οι υπερκαινοφανείς. Έτσι βρίσκουμε ότι τελικά από την αρχική εκρήξη έχουν περάσει 11 έως $18 \cdot 10^9$ χρόνια. Έτσι από τη ραδιοχρονολόγηση δειγμάτων στη Γη βρίσκουμε ως ηλικία του Σύμπαντος από 12 έως 20 δισεκατομμύρια χρόνια.

3) **Από την ηλικία των σφαιρωτών σμηνών.**

Από το διάγραμμα εξέλιξης των σφαιρωτών σμηνών των Hertzsprung – Russell εκτιμούμε ότι ο πληθυσμός II

των σφαιρωτών σμηνών του Γαλαξία μας είναι από 11 έως $17 \cdot 10^9$ χρόνια. Ενώ η ζωή των ανοικτών σμηνών του Γαλαξία είναι μικρότερη $6 \cdot 10^9$ χρόνια. Ο πληθυσμός πάλι I των αστερών του δίσκου του Γαλαξία μας στον οποίο ανήκει ο ήλιος είναι ακόμη νεότερος 5 έως $6 \cdot 10^9$ χρόνια. Για να βγάλουμε τώρα την ηλικία του Σύμπαντος από την αρχική εκρήξη πρέπει σ' αυτή την ηλικία των σφαιρωτών σμηνών $17 \cdot 10^9$ χρόνια να προσθέσουμε και το χρόνο που απαιτείται στην εξέλιξη του Σύμπαντος για τη δημιουργία των σφαιρωτών σμηνών που είναι $1 \cdot 10^9$ χρόνια. Έτσι υπολογίζουμε με τη μέθοδο αυτή ως ηλικία του Σύμπαντος περίπου 18 δισεκατομμύρια χρόνια.

4) **Από τη δυναμική εξέλιξη των σμηνών**

Από τη μορφή ενός σμήνους και μάλιστα από την καμπύλη της πυκνότητάς του μπορούμε να καταλάβουμε το στάδιο της εξέλιξης του και απ' αυτό να υπολογίσουμε την ηλικία του. Γιατί η ηλικία του Σύμπαντος συνδέεται άμεσα με την εξέλιξή του. Τα σμήνη στην εξέλιξή τους περνούν διάφορα στάδια: 1) Το στάδιο τη αρχικής κατάρρευσης, όπου δημιουργούνται οι αστερες του σμήνους. Η διάρκεια του σταδίου αυτού είναι περίπου $100 \cdot 10^6$ χρόνια. 2) Το στάδιο της αλληλεπίδρασης των αστερών μεταξύ τους. Κατά τη διάρκειά του η κατανομή της πυκνότητας των αστερών του σμήνους παίρνει μια χαρακτηριστική μορφή, γνωστή σαν «*ισόθερμη σφαίρα*». Ο χρόνος της εξέλιξης αυτής του σμήνους ο «*χρόνος αλλοιώσεως*» είναι από 1 έως $10 \cdot 10^6$ χρόνια. 3) Στη συνέχεια έχουμε το στάδιο της δημιουργίας ενός κεντρικού πυρήνα στο σμήνος, στον οποίο συγκεντρώνονται οι αστερες με τη μεγαλύτερη μάζα. Η διάρκεια του σταδίου αυτού είναι της τάξης των $10 \cdot 10^6$ χρόνια. 4) Το

στάδιο της διάλυσης του σμήνους. Στη συνέχεια με το χρόνο το σμήνος καταρρέει, διαλύεται και καταλήγει σ' ένα διπλό ή πολλαπλό άστρα στο κέντρο του σμήνους. Για να ολοκληρωθεί αυτή η κατάρρευση του σμήνους χρειάζονται κάπου 100.10⁹ χρόνια. Ύπολογίζουμε από την εξέλιξη των σμηνών ότι οι «δυναμικές» τους ηλικίες είναι από 10 έως 20.10⁹ χρόνια.

Έτσι σήμερα εκτιμούν οι κοσμολόγοι την ηλικία του Σύμπαντος με έντελως διαφορετικές μεθόδους. Πρώτα συμφωνούν για μιὰ μοναδική κοινή αρχή των φαινομένων του Σύμπαντος που την τοποθετούν στην αρχική έκρηξη. Η ηλικία του Σύμπαντος υπολογίζεται σε 10 έως 2010⁹ χρόνια με μία άβεβαιότητα κατά ένα παράγοντα 2, πράγμα που θεωρείται πολύ σημαντικό.

Ο άνθρωπος ενδιαφέρεται όχι μόνο για την ηλικία του Σύμπαντος, αλλά και το πώς έγινε, πώς εξελίχθηκε από τότε που ξεκίνησε για να πάρει τη σημερινή του μορφή.

Άρχη και τέλος του χρόνου

Η αρχή του χρόνου δεν είναι μιὰ αρχή κατά συνθήκην, αλλά είναι ή στιγμή της δημιουργίας του κόσμου. Την άποψη αυτή δέχεται σήμερα και ή Έπιστήμη που λέει ότι: ο χρόνος και ο χώρος γεννήθηκαν μαζί με την αρχική μεγάλη έκρηξη στο Σύμπαν (Big Bang). Την άποψη αυτή υποστήριξε και ο Πλάτων στο έργο του Τιμαίος 38C. Αυτό υποστήριξε αργότερα και ο ιερός Αύγουστινός: «*όχι στο χρόνο, αλλά μαζί με το χρόνο έπλασε ο Θεός τον κόσμο και τον άνθρωπο*».

Ο Αύγουστινός κάνει μιὰ ορθολογική ανάλυση του χρόνου: Για μās κυλάει ο χρόνος. Τον θυμόμαστε ως πα-

ρελθόν, τον ζούμε συγμιαία ως παρόν και τον περιμένουμε ως μέλλον. Ο Θεός όμως δεν βρίσκεται στο χρόνο. Χίλια χρόνια γι' Αυτόν είναι μιὰ ημέρα και μιὰ ημέρα ως χίλια χρόνια. Για τον Θεό όλη ή εξέλιξη του Σύμπαντος είναι δεδομένη από την αρχή.

Η αρχή του χρόνου και ή δημιουργία του κόσμου ξεκινούν από το Δημιουργό τους. Στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται «*εν αρχή ήν ο Λόγος, και ο Λόγος ήν προς τον Θεόν, και Θεός ήν ο Λόγος. ... Πάντα δι' αυτού έγένετο...*» (Ίωάν. α' 1,3), το όποιο φανερώνει το υπέρχρονο του Θεού και ότι ή αιωνιότης του χρόνου του κόσμου περιέχεται στην αιωνιότητα του Θεού.

Σχετικά με το τέλος του χρόνου. Η έπιστήμη δεν μπορεί να δώσει μιὰ σαφή και συγκεκριμένη απάντηση, γιατί πολλά δε γνωρίζει. Πάντως το τέλος του χρόνου συνδέεται άμεσα με το τέλος της μεταβολής και της κινήσεως στο Σύμπαν. Αυτό θα συμβεί, όταν όλο το Σύμπαν θα είναι στην ίδια θερμοκρασία και τότε ή έντροπία του θα γίνει ή μεγίστη. Με τα σημερινά δεδομένα υπολογίζεται ότι το τέλος του χρόνου θα συμβεί ύστερα από 10 εξάκις εκατομμύρια χρόνια με τον θερμικό θάνατο του Σύμπαντος. Οι χρόνοι αυτοί της αρχής του χρόνου πριν από 20 δισεκατομμύρια χρόνια και του τέλους μετά από 10 εξάκις εκατομμύρια χρόνια εκφράζουν άπλως με το σημερινό πιστεύω της Έπιστήμης κάποιους πεπερασμένους χρόνους μέσα στην αιωνιότητα. Και έδω ή έπιστήμη έπιβεβαιώνει την Άγία Γραφή, ότι ο χρόνος, όπως και το Σύμπαν, έχουν αρχή καθώς επίσης θα έχουν και τέλος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΜΑΥΡΙΚΑΚΗΣ

ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ – ΕΙΚΟΝΕΣ

Στο άρθρο αυτό θα αναφερθούμε στην πορεία της έσωτερικής ζωής, ή, αλλιώς, της προσωπικής ζωής.

Η έσωτερική ζωή είναι για τον πνευματικό οργανισμό ό,τι ή κυκλοφορία του αίματος για το βιολογικό οργανισμό. Όπως αυτή ή τελευταία τροφοδοτεί τον οργανισμό με στοιχεία απαραίτητα (ουσίες θρεπτικές, λευκώματα, βιταμίνες, άνοσογόνες ουσίες) ενώ, από το άλλο μέρος, άποτρέπει τη σήψη και την άτροφία, έτσι και ή έσωτερική ζωή προσφέρει και κάνει να κυκλοφορούν στον πνευματικό οργανισμό τα ζωτικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για να τρέφεται και να μην άτropheϊ.

Μιλάμε για πορεία, γιατί άσφαλώς ή έσωτερική ζωή δέν είναι νοητή σαν κάτι το στατικό. Είναι ό δρόμος από το όν προς το δέον, άπ' εκείνο που είναι ό άνθρωπος αυτή τη στιγμή σ' αυτό που μπορεί και πρέπει να γίνη, από ένα μικρότερο κύκλο, που είναι το όν, σ' έναν ευρύτερο που είναι το δέον, από το έγω στον άληθινό έαυτό μας, στο πρόσωπο.

Η προσωπική ζωή προϋποθέτει διάλογο καθημερινό με τον έαυτό μας. Τη στιγμή που ό άνθρωπος θα σταθή και θα μιλήση με τον έαυτό του, θα σκεφθῆ, θα βρῆ το λάθος του, θα κάνη μια χειρονομία συγγνώμης, θ' άναθεωρήση τη στάση του, θ' αλλάξη πορεία... Όλ' αυτά είναι βιώματα προς την προσωπικότητα.

Προχωρώντας περισσότερο θα σκεφθῆ ό άνθρωπος πώς θα ήθελε να έξειληχθῆ, πώς θα ήθελε να έξειληχθῆ ή ζωή εκείνων για τους όποιους είναι υπεύθυ-

νος, στην οικόγένεια, στη δουλειά του, ή ζωή της κοινότητας, της πατρίδος του, γιατί όχι, του κόσμου, και πώς θα μπορούσε, ν' αναλάβη κάτι για να βοηθήση.

Η άναδρομή σε όσα ό άνθρωπος έχει κάνει ως τώρα και ή πρόβλεψη για την καινούργια στιγμή, για τον καινούργιο χρόνο, για το μέλλον, είναι προϋποθέσεις της προσωπικής ζωής.

Κάθε στιγμή ό άνθρωπος εύρίσκεται μπροστά σε μια έκλογη. Έχει να έκλέξη μεταξύ της ίκανοποίησης άναγκών, οί όποιες προέρχονται από τα διάφορα πεδία του οργανισμού του. Συνήθως, πρέπει να παραιτηθῆ από το ένα για να κερδίση το άλλο· πρέπει να παλαίψη με κάτι για να άποκτήση κάτι άλλο.

Μια έκλογή είναι άνάγκη να κάνη συνεχώς ό άνθρωπος, συνδεδεμένη με τη συνείδησή του. Μία έλεύθερη και ειλικρινή έκλογή. Άλλως είναι σαν να φυτεύη δένδρο που δέν πιάνει ρίζες. Μοιάζει αυτό με τη στάση του παιδιού, του νέου, που κάνει κάτι για να φανῆ εύχάριστος στους άλλους ή για να κερδίση κάτι.

Και με το τελευταίο κύτταρο της ύπαρξεως πρέπει να γίνεται ή έκλογή. Χωρίς αυτήν την προϋπόθεση ή έσωτερική ζωή είναι ψεύτικη.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της έσωτερικής ζωής είναι να προσθέτη διαρκώς καινούργια στοιχεία και να προχωρή από μικρότερους σε διαρκώς ευρύτερους κύκλους.

Η συνάντηση με τον άλλο, με τους άλλους, όδηγεϊ σε ευρύτερους κύκλους. Ποιό διάλογο θα κάνη το άτομο μόνο

μέ τον εαυτόν του; Τό ἐγώ μόνο δέν μπορεῖ ν' ἀποτελεῖ βάση τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς. Πρέπει νά ὑπερνικηθῆ.

Ἔνας νέος πού δέν ἔκανε ποτέ κάτι γιά ἕνα μέλος τῆς οἰκογενείας του, γιά κάποιον ἄλλο, καί συνεχίζει νά μένη κολλημένος στό ἐγώ τὸ δικό του, μοιάζει μ' ἕνα στρεῖδι κλεισμένο στό κέλυφος του, ἄν καί τὸ ζωντανό στρεῖδι διασπᾶ κάποτε τὸ κέλυφος.

Ὁ ἐγωκεντρικός ἄνθρωπος δέν εἶναι δυνατόν ποτέ νά συνεννοηθῆ μέ τοὺς ἄλλους, ἔχει κάνει βασιλιά τὸ δικό του ἐγώ, καί τοὺς ἄλλους τοὺς θέλει καί τοὺς συναντᾷ μόνον ἐφ' ὅσον ἐξυπηρετοῦν τὸ ἐγώ του. Ἔχει μία δραστηριότητα πού ἐγγίζει τὴν κατάσταση διαταραχῆς. Δέν μπορεῖ κανεὶς νά συνεννοηθῆ μαζί του, χρησιμοποιοῖ γλώσσα πού δέν μπορεῖ κανεὶς νά καταλάβῃ, παρεξηγεῖ εὐκόλα, λέει πράγματα πού παρερμηνεύουν τὴν πραγματικότητα. Ὁ ἐγωκεντρισμὸς ὁδηγεῖ ἀκόμη καί σὲ διαταραχὴ τῆς ψυχικῆς ζωῆς.

Δέν περιμένετε καρπὸ ἀπὸ τὸ ἐγωκεντρικὸ ἄτομο. Στὸ βιβλίο *«Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση»*, ὁ αἰμίμηστος καθηγητῆς Ἄλ. Τσιριντάνης, στὸ κεφάλαιο γιά τὸν ἐγωκεντρισμὸ, λέει χαρακτηριστικά: *«Παρατήσου ἀπὸ κάθε ἐλπίδα γιά ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο. Μὴν περιμένεις τίποτα, τίποτα, τίποτα!»* Γιατί αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δέν κατάλαβε τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Ἡ προσωπικὴ ζωὴ εἶναι ἐσωτερικὴ ζωὴ. Σιωπηρά, ὄχι θορυβώδης σὰν κάτι μηχανές πού κάνουν πολὺ θόρυβο καί διερωτᾶται κανεὶς γιά ποῖο σκοπὸ. Δέν εἶναι ὅμως πάντοτε κάθε ἐσωτερικέυση ὕγιης προσωπικὴ ζωὴ.

Κάνουμε κάποτε τὸ λάθος νά νομίζουμε ὅτι ἡ ἐσωστρέφεια εἶναι καί ἐσωτερικέυση καί ἐσωτερικὴ ζωὴ. Δέν εἶ-

ναι ἔτσι. Ὑπάρχει ἡ ἀκραία ἐσωστρέφεια τοῦ ψυχασθενοῦς. Ὑπάρχει ἡ ἐσωστρέφεια τοῦ ἀνθρώπου πού ἀπομονώνεται καί μηρυκάζει. Ἡ ἐσωστρέφεια τοῦ ἀνθρώπου πού θέλει πάντοτε νά μένη μόνος στὶς δύσκολες στιγμὲς καί ἐμπιστεύεται μόνον στὸν εαυτό του. Ποιὸς ἐγγυᾶται ὅτι μ' αὐτὴ τὴ μοναξιά σκέπτεται σωστά;

Προσωπικὴ ζωὴ σημαίνει νά φέρω τὰ πάντα στὸ φῶς. *«Τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα... αἰσχρὸν ἐστι καὶ λέγειν»*, διαβάζουμε στὴν Ἀγ. Γραφή. Καί ἄλλου: *«Διὸ ἐγειρε ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ νεκρῶν καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστός»*. Ὁ ἴδος ὁ Χριστὸς θὰ φανῆ μπροστά σου. Θὰ γίνῃ κάτι ἐξαιρετικὸ γιά τὴν προσωπικὴ σου ζωὴ.

Ἡ σωματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνα γεγονός πού τὸ χαίρεται κάθε φυσιολογικός ἄνθρωπος. Ἄν ὅμως αὐτὸ τὸ σκέλος μείνῃ μόνο του, ὁ ἄνθρωπος σὰν σύνολο φθείρεται. Ἡ παρακολούθηση τοῦ ἄλλου στύλου τοῦ οἰκοδομήματος, πού εἶναι σπουδαῖος, εἶναι κάτι πού ἐπιβάλλεται νά τὸ προσέξουμε. Ἡ προσωπικὴ ζωὴ εἶναι ἐκείνη πού στρέφεται σ' αὐτὸν τὸ στυλὸ τοῦ ἀνθρώπινου οἰκοδομήματος.

Δέν εἶναι εὐκόλη ἡ προσωπικὴ ζωὴ, εἶναι ὅμως σπουδαία διότι δίνει στὸν ἄνθρωπο τὴν ἐπίγνωση πού μὲ κάναμεν ἄλλο τρόπο δέν μπορεῖ ν' ἀποκτήσῃ. Τί ζητᾷ; Γιατί ἔχω αὐτὸ τὸ κενὸ μέσα μου; Εἶναι κάτι πού συνεχῶς θ' ἀναρωτιέται ὁ ἄνθρωπος. Τὸ κενὸ δέν μπορεῖ νά μένῃ. Ἄν ἡ φύση τὸ μισῇ, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δέν συμβιβάζεται καθόλου μ' αὐτό.

Ἄν παρακολουθοῦμε τὴν προσωπικὴ ζωὴ εἶναι γιατί ἐνδιαφέρει ἄμεσα. Μ' αὐτὸ τὸ περιεχόμενο θὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος, μ' αὐτὸ θὰ κρούσῃ τὴν πύλη

της αιωνιότητας.

Στόν «Κρίτωνα» ὁ Σωκράτης ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὰ τὰ λόγια προέρχονται ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εὐρίσκεται στὰ ἀκρια ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς. Εἶναι ἡ τελευταία νύχτα, τὰ ξημερώματα πρόκειται νὰ ἐκτελεστῇ, καὶ ἐνῶ οἱ ἄλλοι σκέπτονται πῶς θὰ τὸν φυγαδεύσουν ἀπὸ τὴ φυλακὴ, ὁ Σωκράτης σκέπτεται μερικὰ οὐσιώδη πράγματα γιὰ τὴ ζωὴ. Λέγει ἐκεῖνο τὸ σπουδαῖο: «*Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα ἢ ψυχὴ ἐς Ἄδου ἔρχεται πλὴν παιδείας τε καὶ τροφῆς*». Ἐννοεῖ τὴν τροφὴν μὲ τὴν ὁποία τρέφεται ἡ ψυχὴ. Γι' αὐτὴν τὴν παιδεία καὶ ἀναμόρφωση τοῦ ψυχικοῦ κόσμου μιλάμε.

Μοιάζει σὰν νὰ ξυπνᾷ στὴ ζωὴ ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἀρχίζει ν' ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς. Μοιάζει μὲ τὸ μικρὸ παιδί ποὺ κάποια στιγμή τῆς ζωῆς του ἀρχίζει νὰ κάθεται καὶ νὰ στρέφῃ τὸ κεφάλι καὶ τὸ βλέμμα πρὸς πρόσωπα, πρῶτα πρὸς τὴ μητέρα του καὶ ἀντικρίσει τὸ βλέμμα της. Τώρα ἀρχίζει γι' αὐτὸ μία σχέση προσωπική.

Γράφει ἡ Margery Wilson σχετικὰ μὲ τὴν πίστη στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς: «*Τίποτε δὲν μὲ ἐπεισε περισσότερο ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Σωκράτη ὅπως τὰ ἀναφέρει ὁ Πλάτων, λίγες ὥρες πρὶν νὰ πιῇ τὸ κώνειον. Ἦταν περίπου: Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ τίποτε. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ διαλυθῇ στὸ τίποτε*».

Καὶ ὁ Baruk, ὁ μεγάλος δάσκαλος τῆς ψυχιατρικῆς στὸ Παρίσι: Εἶναι μεγάλες οἱ στιγμὲς ὅταν ὁ ἄνθρωπος σὲ διάφορες περιόδους τῆς ζωῆς του συναντᾷ μερικοὺς κρίσιμους σταθμοὺς κατὰ τοὺς ὁποίους θὰ στρέψῃ τὴν προσοχή του ἢ στὸ σωστὸ καὶ στὸ καλὸ ἢ στὴν ψευτιά καὶ τὴ δολιότητα.

Τὸ ζῦπνημα αὐτὸ εἶναι μία καινούργια εἰκόνα ποὺ σχηματίζει ὁ ἄνθρωπος.

Δὲν μπορεῖ, συνεχίζει ὁ Baruk, νὰ κἀν τίποτε ὁ ἄνθρωπος, ἂν αὐτὴ ἡ στροφὴ δὲν γίνῃ ἐπιτυχῶς. Μ' αὐτὴ τὴν προσωπικὴ ζωὴ ὁ ἄνθρωπος θὰ γίνῃ κάτι.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀνακαλύπτει τὴν προσωπικὴ ζωὴ θὰ ἔχῃ περιεχόμενο ποὺ τοῦ δίδει ὑπόσταση. Θὰ ξαναγεννηθῇ σ' ἕνα καινούργιο ὄργανισμό. Θὰ εἶναι δικό του περιεχόμενο, ἡ ἐκλογὴ εἶναι δική του, τὸ διάλεξε ὁ ἴδιος, εἶναι ὁ μισθός του. Ὁ μυθολογικός μας ἥρωας Ἡρακλῆς πέρασε ἀπ' αὐτὸ τὸ δίλημμα.

Ποιὸν δρόμο θ' ἀκολουθήσῃ; Τὸ φωτεινὸ, τῆς ἀλήθειας, ἢ τὸν ἄλλο, ποὺ εἶναι ἡ σκιά τοῦ προηγουμένου, ἡ νύχτα, τὸ σκοτάδι;

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἡρακλῆ δὲν εἶναι μικρὸ πράγμα, οὔτε μύθος. Εἶναι βασικὴ στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ.

Θὰ προσπαθῆσω νὰ φωτίσω μὲ μερικὰ παραδείγματα ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Νεαρὴ καθηγήτρια διορίζεται σὲ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη. Ἡ ζωὴ ἐκεῖ εἶναι ἄχαρη· μίζερια, ἀθλιότης, πνευματικὴ ζωὴ μηδέν. Ἡ νέα καθηγήτρια δὲν δίστασε νὰ πάρῃ πρωτοβουλία. Ἀντὶ νὰ πηγαίῃ κάθε βράδυ στὸ κέντρο ὅπου σύχναζαν οἱ ἄλλες κυρίες καὶ συζητοῦσαν γιὰ τὸ τί ἔγινε στὴν πόλη, ἄρχισε νὰ ὀργανώῃ μορφωτικὲς συγκεντρώσεις, συναντήσεις μὲ κάποιο περιεχόμενο. Ἦταν αὐτὸ ἕνα ἀνοιγμα στὴν πόλη. Ἄραγε αὐτὴ ἡ νέα ἐκπαιδευτικὸς ἔχει προσωπικὴ ζωὴ;

Μία οἰκογένεια εὐρίσκεται σὲ διαμάχη· ἀνάμεσα στὰ μέλη της ἔχθρα, διεκδικήσεις, δικαστικοὶ ἀγῶνες ἀκόμη. Ἕνας νέος βλαστὸς αὐτῆς τῆς οἰκογενείας ἀποφασίζει νὰ συμφιλιώσῃ

τούς συγγενείς του άντι νά μπη κι αὐ-
τός στη δίνη τῶν διεκδικήσεων.

Οἱ εὐαγγελικὲς περικοπὲς προσφέ-
ρουν πολλὰ παραδείγματα προσωπικῆς
ζωῆς. Ἦταν ἕνας πλούσιος μὲ θησαυ-
ροὺς πολλοὺς. Οἱ ἀποθήκες του γέμι-
ζαν, ἔκτισε νέες, ἡ ψυχὴ του εὐφραίνό-
ταν μὲ τὰ τόσα ἀγαθὰ. Κάποτε ἡ ἀπάν-
τηση ἦλθε ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ τῆς Ζω-
ῆς: «*Αὐτὴ τὴ νύχτα θὰ πάρω τὴν ψυχὴ
σου...*». Ἄν ὁ πλούσιος τῆς παραβο-
λῆς, ἀντὶ τοῦ φάγε, πῖε καὶ εὐφραίνου,
ξεκινούσε γιὰ κάτι ἄλλο, γιὰ μιὰ προ-
σωπικὴ ζωὴ, δὲν θὰ εἶχε αὐτὸ τὸ τραγι-
κὸ τέλος.

Ἔοσοι ἔζησαν τὸν καιρὸ τῆς Κατο-
χῆς θὰ θυμοῦνται τὰ πεινασμένα παιδιὰ
στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας ἐνῶ ἄλλοι
πλούτιζαν, κάνοντας μαύρη ἀγορά. Τό-
τε μερικοὶ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ συγ-
κεντρῶνται κρυφὰ σὲ σπίτια καὶ νὰ
σκέπτονται πῶς νὰ βοηθήσουν νὰ πε-
ράσει ἡ Κατοχὴ καὶ πῶς θὰ βοηθοῦσαν
αὐτὸ τὸ λαὸ μετὰ. Ὁμολόγησαν ἀργό-
τερα ὅτι αὐτὲς ἦταν οἱ καλύτερες πνευ-
ματικὲς συγκεντρώσεις τῆς ζωῆς των.

Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν προσω-
πικὴ ζωὴ. Καὶ σήμερα, πού, χωρὶς νὰ
εἶναι ἐχθρική Κατοχὴ, εἶναι τὰ γκέτο
τῆς ὑποβαθμίσεως, τῆς ἀδιαφορίας, ὑ-
πάρχουν ἄνθρωποι πού ζοῦν προσωπι-
κὴ ζωὴ καὶ προσπαθοῦν νὰ μεταφέρουν
τὸ μήνυμά της στοὺς νεωτέρους.

Τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου μὲ ποι-
κίλες παραλλαγὲς συναντοῦμε συχνὰ γύ-
ρω μας. Ἦταν νέος, παληκάρι, ζοῦσε
σὲ πλούσιο σπίτι. Ἦταν ἄρχοντας ὁ πα-
τέρας του καὶ ὁμῶς αὐτὸς θέλησε νὰ
φύγη. Πῆγε σὲ «*χώρα μακρυνή*». Ἐν-
νοοῦμε τὴν ψυχικὴ ἀποξένωση μ' αὐτὴ

τὴ φράση. Ὁμῶς κανεὶς δὲν ἔχει δι-
καίωμα ν' ἀπογοητεύεται ἀπ' αὐτὴ τὴν
ἀποδημία. Ἐχῶ ἰδῆ πολλὰ δάκρυα καὶ
πολὺ σπαραγμὸ καὶ ἔχῶ ἰδῆ νέους ἀν-
θρώπους νὰ ἐπιστρέφουν καλύτεροι ἀ-
πὸ πρὶν.

Κάποια στιγμὴ ὁ Ἄσωτος ἀνέστη.
Ἄναστάς, λέει τὸ Εὐαγγέλιο. Ἔτσι ἀρ-
χίζει ἡ προσωπικὴ ζωὴ. Ὁ πατέρας του
ἤξερε νὰ περιμένῃ. Δὲν εἶναι καθόλου
παθητικὴ στάση ἡ στάση τῆς ὑπομονῆς.

Ἐνα ὠραῖο περιστατικὸ ἀναφέρει
ὁ Holzner στὸ βιβλίο του «*Παῦλος*»: Τὰ
πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ, στὴν
Ἀντιόχεια ζοῦσαν πολλοὶ προσήλυτοι
Ἕλληνες καὶ ἑλληνίζοντες, μορφωμέ-
νοι ἄνθρωποι πού ἐφέροντο ἑλληνικά.
Ἄρχισαν μὲ τὴ σοφία τὴν ἑλληνικὴ νὰ
προσέχουν τὴ νέα θρησκεία. Βρέθηκε
ἐκεῖ ὁ Κύπριος Βαρνάβας, «*ἀνὴρ συνε-
τὸς καὶ δίκαιος*», ἀναφέρεται στὶς Πρά-
ξεις, ὁ ὁποῖος διέκρινε ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει
πολλὴ δουλειά. Σκέφθηκε ὅτι αὐτὸς δὲν
ἐπαρκοῦσε, πῆγε καὶ βρῆκε στὴ γενέ-
τειρά του τὴν Ταρσό, τὸν ἀπόστολο
Παῦλο, ὁ ὁποῖος ἔμενε ἀδρανῆς γιὰτι
οἱ ἄλλοι μαθηταὶ στὴν ἀρχὴ τὸν ἐβλε-
παν μὲ καχυποψία. Τὸν ἔπεισε νὰ ἔλθῃ
στὴν Ἀντιόχεια καὶ νὰ ἐργασθῇ. Βλέ-
πομε μ' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια τὴν κίνηση
τοῦ Βαρνάβα, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸν Παῦ-
λο ἀδιαφορώντας ἂν ὁ ἴδιος ἐταπεινώ-
νετο.

Ἡ προσωπικὴ ζωὴ εἶναι κάτι δικό
μας, ἐντελῶς δικό μας, πού ἀποκτᾶται
μὲ δικό μας κόπο, δικὴ μας θέληση,
εἶναι ὁ μισθὸς μας, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι
κατὶ πού ἱκανοποιεῖ, εἶναι ἀνεκτίμητη.

A.A.A.

Η ΑΓΑΠΗ, ΑΡΧΗ ΚΑΘΕ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Καθώς είδαμε σέ προηγούμενα άρθρα, ή Καινή Διαθήκη, όπως και ή Παλαιά, μιλάει πολύ για άρρώστους, για άρρώστειες και για ίασεις. Μιλάει ακόμα γι' αυτό από τὸ ὁποῖο πρέπει ν' ἀρχίζει κάθε θεραπεία, κάθε φροντίδα για τὸν ἄρρωστο, αὐτὸ πὸν πρέπει νὰ προηγηθεῖ, νὰ προὔπάρξει πρὶν ἀπὸ ὅποιαδήποτε κίνηση για τὴν θεραπεία τοῦ ἄρρώστου. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη.

Ἡ ἀγάπη αὐτὴ ξεκινάει ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκδηλώνεται σὰν συμπόνια. Βλέπει π.χ. κανεὶς στὴν περίπτωση τοῦ γιοῦ τῆς χήρας τῆς Ναϊν (Λουκ. Ζ') ὅτι «**ιδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ**». Τὸ ἴδιο ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου τῆς Βηθεσδα πὸν «**δὲν εἶχε ἄνθρωπον**» νὰ τὸν βοηθήσει.

Στὴν περίπτωση πάλι τῆς Ταβιθα, πὸν ἀνέστησε ὁ ἀπόστολος Πέτρος στὴν Ἰόππη (Πράξεων Θ') ἡ ἴδια ἀγάπη, ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ταβιθα. Οἱ ἀγαθοεργίες της, ἡ ἐλεημοσύνη της ἔκαμαν ὅλους νὰ τὴν ἀγαπήσουν. Ἡ ἀντανακλωμένη αὐτὴ ἀγάπη ἔφερε κοντὰ της τὸν ἀπόστολο Πέτρο.

Αὐτὴ ἡ συμπόνια σὰν χριστιανικὴ ἀρετὴ, ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπο ὑπῆρξε τὸ βασικὸ κίνητρο τῆς φροντίδας τοῦ ἄρρώστου στοὺς ἐπόμενους αἰῶνες.

Ἀπὸ ἀγάπη οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι, πὸν ἀνέρχονται σὲ εἴκοσι, ὑπῆρξαν δωρεὰν τοὺς ἄρρώστους μέχρι πὸν ἤλθε ἡ ὥρα τους νὰ μαρτυ-

ρήσουν για τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ.

Ἀπὸ ἀγάπη ὁ Μέγας Βασίλειος, πὸν ἦταν γιατρός, ἴδρυσε καὶ λειτουργῆσε τὸ συγκρότημά του, τὴν Βασιλειάδα.

Ἄλλες προσωπικότητες πὸν μὲ ἐλατήριο τὴν χριστιανικὴ ἀγάπη, προερχομένη ἀπὸ τὴν πίστη, ἐφρόντισαν τὸν ἄρρωστο, εἶναι πολυάριθμες, ἀλλὰ ἄς ἀναφέρω τὸν Βικέντιο ντε Πῶλ στὴ Γαλλία τοῦ 17ου αἰῶνα, τὴν Φλωρεντία Ναϊτιγκέηλ, πὸν ἀναμόρφωσε τὴ Νοσηλευτικὴ τοῦ 19ου αἰῶνα, τὸν Ἑρρίκο Ντυνάν, τὸν ἰδρυτὴ τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὴν ἀγάπη αὐτὴ, τὴν συμπόνια τῶν συνανθρώπων του τὴν ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη ὁ ἄρρωστος. Θέλει νὰ τὴν συναντήσῃ πρῶτα-πρῶτα στὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ, νὰ δείχνει ὁ γιατρός ἐνδιαφέρον για τὸν ἄρρωστο καὶ ὑψηλὴ συναίσθηση τοῦ λειτουργήματός του.

Θέλει νὰ τὴν συναντήσῃ αὐτὴ τὴν συμπόνια στὸ πρόσωπο τῆς Νοσοκόμας, ἰδίως ἐκείνης τὴν ὥρα πὸν τελιώνει τὸ ὠράριό της καὶ αὐτὸς ἔχει ἀνάγκη νὰ μείνῃ αὐτὴ λίγα λεπτὰ ἀκόμη μαζί του.

Μὲ τὴν κυριαρχία τοῦ εὐδαιμονισμοῦ στὶς δυτικὲς κοινωνίες καὶ μὲ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, γίνεται προσπάθεια νὰ ἀντικατασταθεῖ ἡ ἐννοια τῆς ἀγάπης μὲ τὴν ἐννοια τοῦ δικαιώματος: «**Ἐχεις δικαίωμα νὰ ζητήσῃς τὴν θεραπεία σου**» λένε στὸν ἄρρωστο.

Ὁ πομπὸς τοῦ ἄρρώστου ἐκπέμπει τὸ SOS καὶ διαλαλεῖ τὸ δικαίωμά

του να τὸν προσέξουν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν ψυχικοὶ δέκτες ποὺ νὰ λειτουργοῦν μὲ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα τὴν ἀγάπη γιὰ ν' ἀκούσουν τὸ μήνυμά του, ἄλλωστε εἴτε ἔχει, εἴτε δὲν ἔχει δικαιώματα, εἶναι τὸ ἴδιο.

Εὐτυχῶς δὲν χάθηκε ἀκόμη ἡ πίστη καὶ γι' αὐτὸ δὲν χάθηκε καὶ ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ὁ ἄρρωστος ἀκόμη συναντᾷ γύρω του λίγο ἐνδιαφέρον γι' αὐτόν.

Ὁ εὐδαιμονισμὸς λοιπὸν καθὼς καὶ ὁ συνδικαλισμὸς ἐπληξαν πρῶτα-πρῶτα τὴ σχέση γιαιτροῦ καὶ ἄρρώστου. Ἡ ἐπιθυμία τῆς πολυτελοῦς ζωῆς καὶ τῶν ἀκριβῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ἔκαμαν καὶ τὸ γιαιτρὸ νὰ ἐπιζητεῖ μεγάλα κέρδη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄρρωστο ποὺ ἔχει λεπτὰ καὶ μπορεῖ νὰ ἀμείψει ἐπάξια τὸν γιαιτρό, νὰ προσπαθεῖ νὰ ὑπεκφύγει.

Ὁ συνδικαλισμὸς τοῦ νοσοκομειακοῦ προσωπικοῦ πάλι ἔκανε τὸν ἄρρωστο, μετὰ τὸν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, νὰ δοκιμάσει τὴν κρυὰδα τῆς ἀποनिᾶς τῶν συνανθρώπων του. Πρὶν ἀπὸ τὸ μέσο τοῦ αἰῶνα μας, ἀπεργίεις στὰ Νοσοκομεῖα ἦσαν ἀδιανόητες. Σήμερα ἔχουν γίνεи συνηθισμένη πρακτικὴ.* Εἶναι ἀπόλυτα βέβαιο ὅτι τὸ λεγόμενον «προσωπικὸ ἀσφαλείας» ποὺ ἀφήνουν νὰ δουλεύει κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν αὐτῶν εἶναι ἀνεπαρκὲς γιὰ νὰ διεκπε-

ραιώσει τὴ δουλειὰ τῶν νοσοκομείων καὶ ὅτι πολλοὶ ἄρρωστοὶ χειροτερεύουν ἢ καὶ πεθαίνουν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπεργίας. Ἄν τὸ «προσωπικὸ ἀσφαλείας» μπορεῖ νὰ τὰ κάνει ὅλα, τότε τί χρειάζεται τὸ ὑπόλοιπο προσωπικό;

Δὲν βρέθηκε, λοιπὸν, οὔτε πρόκειται νὰ βρεθεῖ τίποτε καλύτερο, σὰν βάση καὶ κίνητρο τῆς δράσεως τῶν ἀνθρώπων πρὸς θεραπεία τοῦ ἄρρώστου συνανθρώπου τους, ἀπὸ τὴν ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἀγάπη.

Ὅταν τὴν αἰσθανθεῖ ὁ ἄρρωστος νὰ ὑπάρχει γύρω του, νιώθει τὴν πρώτη αἰσιοδοξία, τὴν πρώτη ἀκτίνα ἐλπίδας ὅτι θὰ γίνεи καλά. Μιὰ ζεστασιά τὸν περιβάλλει μέσα στὴ δύσκολη ψυχικὴ του κατάσταση. Ἡ ζεστασιά αὐτὴ συντελεῖ στὴν θεραπεία του.

Κι ἂν ἡ ἄρρώστεια του εἶναι τέτοια, ποὺ ὑποψιάζεται ὅτι ἔρχεται τὸ τέλος του, ἔστω κι ἂν δὲν τοῦ τὸ λένε, ἡ ζεστασιά τῆς ἀγάπης τῶν γύρω του ἀνθρώπων εἶναι ἡ καλύτερη συνοδεία γιὰ τὴν ἐξοδὸ τοῦ ἀπ' τὴ ζωὴ.

Θ. Β. ΚΕΤΣΕΑΣ
Ἰατρός

* Σχετικὰ βλέπε καὶ Σημείωμα εἰς τὰ Σχόλια τοῦ προηγουμένου τεύχους μηνὸς Δεκεμβρίου.

ΣΧΟΛΙΑ

ΕΝ ΟΥΦΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

Στὸν συμβατικὸ αὐτὸ σταθμὸ τῆς ροῆς τοῦ χρόνου, στὸν ἀποχαιρετισμὸ τοῦ παλαιοῦ καὶ τὴν ἀνατολὴ τοῦ νέου ἔτους ποικίλα αἰσθήματα πληροῦν τὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Πλήθος γεγονότων σημειώθηκαν καὶ ἀφῆσαν τὰ ἴχνη τους καὶ ἐν πολλοῖς ἐπῆρῆσαν καὶ τὶς μελλοντικὲς ἐξελίξεις. Ὁ ἐτήσιος ἰσολογισμὸς τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἐπιπτώσεων στὸ προσωπικὸ, κοινωνικὸ, ἔθνικὸ καὶ παγκόσμιον ἐπίπεδο δὲν εἶναι εὐκολο νὰ ἐκτιμηθεῖ καὶ νὰ γίνῃ γενικὰ ἀποδεκτός. Ἐλπίδες καὶ ἀβεβαιότητες ἐναλλάσσονται καὶ ἓνα εἶναι βέβαιο, ὅτι παρὰ τὶς εὐχὰς καὶ τὶς προσδοκίαις γιὰ καλύτερες ἡμέρες, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἐγγυηθεῖ τίποτα γιὰ τὸ ἄμεσο καὶ τὸ ἀπώτερο μέλλον. Εἶναι μιὰ πραγματικότητα ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πλεόν ἐνδημικὴ κατάσταση.

Ἄν δὲ θελήσῃ κανεὶς νὰ ἐκτιμῆσῃ τὶς ἐσωτερικὲς συνθήκες, ποῦ ἐπικρατοῦν στὴ χώρα μας μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ νέου ἔτους καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς κινδύνους ποῦ ἀντιμετωπίζει, θὰ δεῖ κανεὶς ὅτι μὲ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα δὲν ὑπάρχουν πολλὰ περιθώρια αἰσιοδοξίας. Ὅλοι καὶ ὅλα μιλοῦν γιὰ κρίση καὶ ἔτσι δημιουργοῦν ἓνα κλίμα ἀπογοητεύσεως, ἢ ὑπέρβαση τοῦ ὁποίου δὲν ἀποτελεῖ εὐκολὴ ὑπόθεση.

Τὸ ἐρώτημα εἶναι: Πῶς ἀντιμετωπίζει ὁ πιστὸς τὶς δυσάρεστες αὐτὲς διαπιστώσεις, ποῦ ὀδηγοῦν πολλοὺς σὲ ἀκραῖες μορφὲς ἀπογοητεύσεως καὶ διατυπώνουν δυσοίονες προβλέψεις γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνισμοῦ;

Σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα πρὸ δύο περίπου δεκαετηρίδων, ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ἔδωσε μὲ βάση τὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν ἐπόμενη ἀπάντηση: «Θὰ μὲ ρωτήσῃ τώρα κανεὶς, ἂν ὄντως τὸ πιστεύω, ὅτι ἡ γενιά μας πορεύεται πρὸς τὸ θάνατο. Ἔ, λοιπόν, ὄχι! Δὲν τὸ πιστεύω! Διότι ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα ἀπὸ τὴν Αἰωνιότητα. Ὅταν κατεβεῖς τὸ τελευταῖο σκαλί, τότε ἀρχίζει πάλι ἡ ἀνοδικὴ πορεία. Τότε μιλάει ἡ αἰώνια διαλεκτικὴ καὶ ἀρχίζει ἡ ἐπιστροφή».

Βέβαια ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῆς

εἶναι μία πορεία δύσβατη καὶ μακρά. Δὲν εἶναι εὐκολο νὰ ἀποκατασταθεῖ κάτι, ποῦ δεκαετίες καὶ αἰῶνες ἔχουν καταστρέψει. Γι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται ἡ συμμετοχὴ καθενὸς ὑγιοῦς πνευματικοῦ προσώπου στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ψυχικὴ ἀνόρθωση τοῦ λαοῦ μας. Καὶ στὴν προσπάθεια αὐτὴ ὁ πιστὸς δὲν εἶναι μόνος. Διότι: «Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Μὴ δῶς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μηδὲ νυστάξει ὁ φυλάσσων σέ. Ἰδοὺ οὐ νυστάξει, οὐδὲ ὑπνώσει ὁ φυλάσσων τὸν Ἰσραὴλ» διαδηλώνει ὁ ψαλμωδός (Ψαλμὸς ρκ'). Αὐτὴ τὴν εὐχὴ καὶ τὴν προτροπὴ δίνει καὶ ἡ στήλη αὐτὴ στοὺς ἀναγνώστες τῶν «Ἀκτίνων» γιὰ τὴ νέα χρονιά: Στὶς ἐπάξεις τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα γιὰ τὸν ἐπανευαγγελισμό τοῦ λαοῦ μας.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Στὶς μεγάλες ἐκκρεμότητες, ποῦ ἄφησε ὁ παλιὸς χρόνος πίσω του, εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς Παιδείας, καὶ οἱ προοπτικὲς γιὰ νὰ σημειωθεῖ κάποια πρόοδος στὸν εὐαίσθητο αὐτὸν ἐθνικὸ τομέα δὲν εἶναι καθόλου εὐοίονες.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι πλῆθος γνωμῶν κορυφαίων ξένων καὶ Ἑλλήνων πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ παιδαγωγῶν (ὅπως μὲ συντομία ἐκτίθενται καὶ σὲ εἰδικὸ φυλλάδιον τοῦ «Ἀνθρωπιστικοῦ Συνδέσμου Ἀθηνῶν» ποῦ κυκλοφόρησε τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον μὲ τὸν τίτλον: Τὰ θεμέλια τῆς Παιδείας) συγκλίνουν στὴν ἀποψη ὅτι: «ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἀξία τῶν παιδευτικῶν ἀγαθῶν (τῆς ἀρχαίας καὶ μεταγενέστερης ἐλληνικῆς γραμματείας καθὼς καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας καὶ βυζαντινῆς τέχνης) δοκιμασμένα ἐπὶ αἰῶνες ἄλλωστε, συμβάλλουν κατ' ἐξοχὴν γιὰ τὴν ἱκανὰ στερεὴ συγκρότηση τῆς ἠθικο-πνευματικῆς προσωπικότητας, ὥστε ὁ ἀνθρώπος μὲ ὀλοκληρωμένη τὴν σχολικὴ παιδεία του νὰ εἶναι κατοχυρωμένος κάπως ἀντίκρου στὴν δίνη τῶν βιοτικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ καὶ στὴν πλημμυρίδα τῶν ἀσυναρτήτων συχνὰ ἐντυπώσεων ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες,

τόν κινηματογράφο, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, τις διάφορες αυτές και ασυντόνιστες πηγές παραπαιδείας ή και αντιπαιδείας», παρατηρεί ο άκαδημαϊκός Κων. Δεσποτόπουλος (σε όμιλία του στις 7 Νοεμβρίου 1986 σέ Διεθνές Συνέδριο γιά τήν παιδεία τής Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος).

Καί ὁμως ὄλες αὐτές οἱ γνώμες καί οἱ παραινέσεις ἐγκύρων προσωπικοτήτων σέ τίποτε δέν συνετίζουν σημαντικό ποσοστό τῶν ἐν ἐνεργεία ἐκπαιδευτικῶν, ὅπως τουλάχιστον τοῦτο ἐκφράζεται ἀπό τήν διοίκηση τοῦ συνδικαλιστικοῦ τους ὄργανου, τὸ ὅποϊον ἀπειλεῖ καί μέ ἀπεργιακές κινητοποιήσεις, σέ περίπτωση πού τὸ ἄρμόδιο ὑπουργεῖο προέβαινε σέ ἀντικατάσταση σχολικῶν βιβλίων, στά ὁποῖα ὡς γνωστόν ἐκτίθενται ὑλιστικές ἀπόψεις καί θέσεις τῆς ὑπὸ κατάρρευση διατελούσης μαρξιστικῆς θεωρίας.

Γιά τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐπιβάλλεται ἐγρήγορη ὄχι μόνο τῆς ἀγωνιζομένης μερίδας τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων ἐκπαιδευτικῶν μας ἀλλὰ καί κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου γιά τήν διαφώτιση τῆς εὐρύτερης κοινῆς γνώμης, γιά τὸν ἐπιβαλλόμενο προσανατολισμὸ τῆς Παιδείας, παρὰ τίς ὁποιοσδήποτε ἀντιδράσεις τῶν οὐραγῶν ἐνὸς παρωχημένου ὑλισμοῦ.

ΔΙΑΨΕΥΣΗ ΟΡΑΜΑΤΩΝ

Οἱ συνεχιζόμενες ἐμφύλιες αἱματηρῆς συγκρούσεις στήν γειτονική Γιουγκοσλαυία καί οἱ σημειούμενες φυγοκεντρικῆς τάσεις τῶν δημοκρατιῶν στήν Σοβιετική Ἔνωση καί ἡ ἐν γένει ἔξαρση τοῦ ἐθνικισμοῦ, κυρίως στίς χώρες τοῦ τέως ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ, ἀποτελοῦν μίαν ἐπιπλέον διάψευση τῶν μαρξιστικῆς προελεύσεως δοξασιῶν τῆς κομμουνιστικῆς προπαγάνδας σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες, τὸ ἐθνικιστικὸ αἶσθημα ἦταν κατάλοιπο τῆς ἀστικῆς νοοτροπίας καί ὅτι θὰ ἐξαλειφθετο μέ τήν κατάρρευση τῶν ἀστικῶν κοινωνιῶν.

Προῖόν τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν ἦταν τὰ διεθνιστικά ὁράματα, πού ἐκαλλιεργοῦντο μεταξύ τῶν ὁπαδῶν τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων καί ἡ πρόθεση δημιουργίας εὐρύτερων ὁμοσπόνδων κρατῶν, ὅπως ἐκείνου τῆς Βαλκανικῆς Λαϊκῆς Ὁμοσπονδίας, εἰς βάρος μάλιστα καί τῆς ἀκεραιότητος καί τῆς δικῆς μας πατρίδας. Ἡ σκληρῆ ὁμως

πραγματικότητα, τήν ὁποῖαν ἀντιμετωπίζουν οἱ χώρες αὐτές σήμερα, πού ὀδηγοῦνται στήν ἀποσύνθεση, μαρτυρεῖ ὅτι, ἡ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑφισταμένη συνοχή τῶν ἦταν ἀποτελεσμα ἀνελευθερίας καί καταπιέσεως τῶν λαῶν αὐτῶν.

Οἱ πρόσφατες ἐθνικιστικῆς ἐξεγέρσεις στήν Γιουγκοσλαυία καί οἱ κατὰ διαστήματα ἀνακινούμενες ταραχές στίς διάφορες ἐπαρχίες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐπιβεβαιώνουν τήν ἀνεδαφικότητα τῶν διεθνιστικῶν ὁραμάτων τῆς κομμουνιστικῆς ἰδεολογίας καί ἀποτελοῦν μίαν ἐπιπλέον ρωγμὴ στήν πολύκροτη μαρξιστικὴ θεωρία, τῆς ὁποίας οἱ ἐκ τῶν πραγμάτων διαψεύσεις διαδέχονται ἡ μία τήν ἄλλη.

Καί ὁμως ὁ συγκεντρωτικὸς καί αὐταρχικὸς χαρακτήρας τῆς ὀργανώσεως τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων σέ συνδυασμὸ μέ μίαν συστηματικὴ ἀνελικρινῆ προπαγάνδα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα δεινά, πού ἐπεσώρευσε στοὺς λαοὺς ἐντεῦθεν καί ἐκεῖθεν τοῦ παραπετάσματος, συνετέλεσε στήν ἀλλοτρίωση μυριάδων συνειδήσεων, νέων κυρίως ἀνθρώπων, πού μέ ἀφοσίωση καί φανατισμὸ ἀγωνίστηκαν γιά νὰ ὑπηρετήσουν τήν ἰδεολογία αὐτήν, μέ ἐπακόλουθο τήν παταγώδη διάψευση τῶν ἐλπίδων καί τήν ἀπογοήτευσή των ἀπὸ τήν προσήλωσή των στά νέα εἶδωλα.

Ὁ Ἰησοῦς, ὁ νικητῆς τῶν πάσης φύσεως εἰδῶλων καί Λυτρωτῆς ἀπὸ κάθε πλάνη ἀποτελεῖ μόνιμη ἐλπίδα. Θὰ τὸ κατανοήσουν ἄραγε οἱ πεινῶντες καί διψῶντες δικαιοσύνην;

ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Τὸ ζήτημα τῆς εὐθανασίας, πού ἔχει ἀπασχολήσει τὰ δύο τελευταῖα χρόνια καί τὸ παρὸν Περιοδικό, ἐπανέρχεται, κατὰ συχνὰ διαστήματα, στήν διεθνή ἐπικαιρότητα.

Ὅπως πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸν ἡμερήσιο τύπο (Καθημερινῆ 24-11-91, ἀποκλειστικότης ἀπὸ τήν Liberation) ἔγινε πρόσφατα στίς 8-11-91 ἀνοικτὴ συζήτηση ἐνώπιον τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου γιά τὸ θέμα. Ἀφορμὴ ἔδωσε ἡ ἔγκριση, ἀπὸ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Σώματος, σχεδίου ψηφίσματος, ἀφορῶντος τήν εὐθανασία, εἰς τὸ ἄρθρον 8 τοῦ ὁποῖου ἀναγράφεται ὅτι «ὅταν ἡ ἱατρικὴ δέν μπορεῖ πλέον νὰ θεραπεύσει τὸν ἀ-

σθενή και ή συντηρητική άγωγή έχει αποτύχει τόσο στο παθολογικό όσο και στο ψυχολογικό επίπεδο, όταν ό ασθενής αυτός, έχοντας πλήρη συνείδηση τής κατάστασής του, ζητεί με επίμονο και συνεχή τρόπο να δοθεί τέλος σε μιá ζωή που έχασε γι' αυτόν κάθε άξιοπρέπεια και όταν ένα Ιατρικό συμβούλιο άποφαίνεται ότι δέν μπορεί να βοηθήσει τον ασθενή με μιá νέα ειδική άγωγή, τότε τó αίτημα του άσθενούς μπορεί να ικανοποιηθεί, χωρίς αυτό να θεωρηθίη προσβολή του σεβασμού για τήν ανθρώπινη ζωή».

Τό άρθρο αυτό προκάλεσε άναστάτωση στους κύκλους των Εύρωβουλευτών και των ειδικών, και έν όψει των πολλών διαμαρτυριών, ή ύπόθεση ήχθη προς άνοικτή συζήτηση. Κατ' αυτήν οι Εύρωπαίοι σοσιαλιστές δήλωσαν κατηγορηματικά ότι «καθένας δέν πρόκειται να ψηφίσει ένα τέτοιο κείμενο».

Τέλος, γενικώτερα, ή συζήτηση έδειξε ότι κανείς Εύρωβουλευτής δέν επιθυμεί να ψηφισθί ένας νόμος που νομιμοποιεί τήν εύθανασία.

Ή κατ' αυτόν τον τρόπον άντιμετώπιση του θέματος τής εύθανασίας από τους Εύρωβουλευτές, εκπροσωπούντες πληθυσμό άνω των 300 έκατομμυρίων, άποτελεί ένα θετικό και παρήγορο γεγονός.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ένα άκόμη σοβαρό επιχείρημα για τήν έλληνικότητα τής Μακεδονίας άκούστηκε πρόσφατα από τó ραδιόφωνο. Στις 29 Νοεμβρίου τó πρωί, στην έκπομπή τής ΕΡΤ1 «Καλημέρα όπου και να 'σαι», μεταδόθηκε συνέντευξη του Μητροπολίτου Ζιχνών και Νευροκοπίου κυρίου Σπυριδωνος προς τον δημοσιογράφο τής ΕΡΤ1 κ. Τσιλιμίδη.

Ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, έρευνητής τής Άγίας Γραφής, ύπεστήριξε ότι ή έλληνικότητα τής Μακεδονίας προκύπτει άναντίρρητα και από στοιχεία του έγκυροτέρου άνα τον κόσμο και τους αιώνες βιβλίου, τής Καινής Διαθήκης, που τά άνέφερε έν συντομία.

Έπισημάνθηκε έτσι, και δια των μέσων μαζικής ενημερώσεως, ένα σπουδαίο ύπερ των άπόψεων τής Έλλάδος επιχείρημα. Ένδεικνυται ίσως έν συνέχεια να γίνουν εύρύτερα γνωστά τά χωρία, έκ τής μελέτης των όποιων ήχθη εις τά συμπεράσματά του ό σεβαστός Μητροπολίτης· ιδίως να ενημερωθούν οι άρμόδιοι εκπρόσωποι τής Πολιτείας, αλλά και οι δημοσιογράφοι, για να εμπλουτίσουν τον άμυντικό όπλισμό τους, προς άπόκρουση των ισχυριζομένων τά άντίθετα, και των έποφθαλιούντων τά μακεδονικά έδάφη γειτόνων μας.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαϊον περιοδικόν. Κυκλοφορεί τήν 1ην εκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Άκτινες», όδός Καρότση 14, 105 61 Άθήναι, Τηλ. 3235-023. Έκδότης και Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ίατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Άθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Δ. Σταματόπουλος, Ίπποκράτους 189, 114 72 Άθήναι. Τιμή τεύχους δρχ. 80. Έτησία συνδρομή, έσωτερικού δρχ. 800, έξωτερικού δολ. 15. Ή διευθυνσις επιφυλάσσει εις εαυτήν τó δικαίωμα να μη δημοσιεύη ή να συντέμνη κατά τήν κρίσιν της οίονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα, ή μή, δέν επιστρέφονται. Άναγγελίαι έντύπων έν γένει και βιβλιοκρισίαι δέν δημοσιεύονται.

Τόπος εκδόσεως Άθήναι, Ίανουάριος 1992

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» κυκλοφόρησαν:

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ι. ΓΚΙΑΛΑΣ
Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ**

Περιλαμβάνει τὴ βιογραφία
τοῦ ποιητοῦ καὶ μελετήματα γιὰ τὸ ἔργο του.

★

**ΠΗΓΗΣ ΚΟΡΟΒΕΣΗ – ΠΟΡΦΥΡΗ
ΠΡΙΝ ΓΙΝΕΙΣ ΓΟΝΙΟΣ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΡΕΙΣ**

★

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ
Πρωτοπρεσβυτέρου
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Θεολογία – Ἱστορία – Παιδεία

★

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΠΟΛΕΤΣΗ
ΡΑΨΩΔΙΑ

Β' ἔκδοση
συμπληρωμένη καὶ διορθωμένη ἀπὸ τὸν ποιητὴ.

★

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΨΑΝ

Γ' ἔκδοση.

Ἐκδόσεις «Ἡ ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Καρύτση 14 • 105 61 ΑΘΗΝΑ • Τηλ.: 32 21 283

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΜΙΑ ΕΛΠΙΔΑ:

Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Υ Π Ο

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

Ψυχιάτρον

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μέρος Πρώτο

ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΤΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κεφάλαιο Πρώτο

ΤΟ ΑΛΜΑ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

1. Ούτε μηχανή ούτε ζώο. 2. 'Η προοδευτική πορεία. 3. 'Ιδιαίτερα βωθητικά γνωρίσματα. 4. 'Η ιστορία τής ανθρώπινης προσωπικότητος. 5. 'Η ανθρώπινη δραστηριότης.

Κεφάλαιο Δεύτερο

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ — ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ

1. 'Η συνάντηση με τὸ χρόνο. 2. 'Η συνάντηση με τὸν ἄλλο. 3. 'Η γέτης. 4. Θετική καὶ ἀρνητική στάση.

Κεφάλαιο Τρίτο

ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

1. Καθολικότης, αἰτιότης, προσανατολισμός. 2. Τελικὲς φάσεις πνευματικῆς καρποφορίας.

Μέρος Δεύτερο

Η ΠΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΤΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Κεφάλαιο Πρώτο

Η ΑΡΧΙΚΗ ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ

1. 'Ελευθερία. 2. Δικαιοσύνη. 3. Σωφροσύνη. 4. 'Ανδρεία.

Κεφάλαιο Δεύτερο

ΟΤΑΝ ΖΗ Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

1. Ειρήνη. 2. Χαρά. 3. 'Αλήθεια ὡς τὴν 'Αγάπη. 4. Πρὸς τὴν Πηγὴ: τὸ "Ἄγιον.

Κεντρικὴ διάθεσις: Γραφεῖα περιοδικοῦ «'Ακτίνες»,

Καρότση 14, 'Αθήναι 105 61 — Τηλ. 3235023
